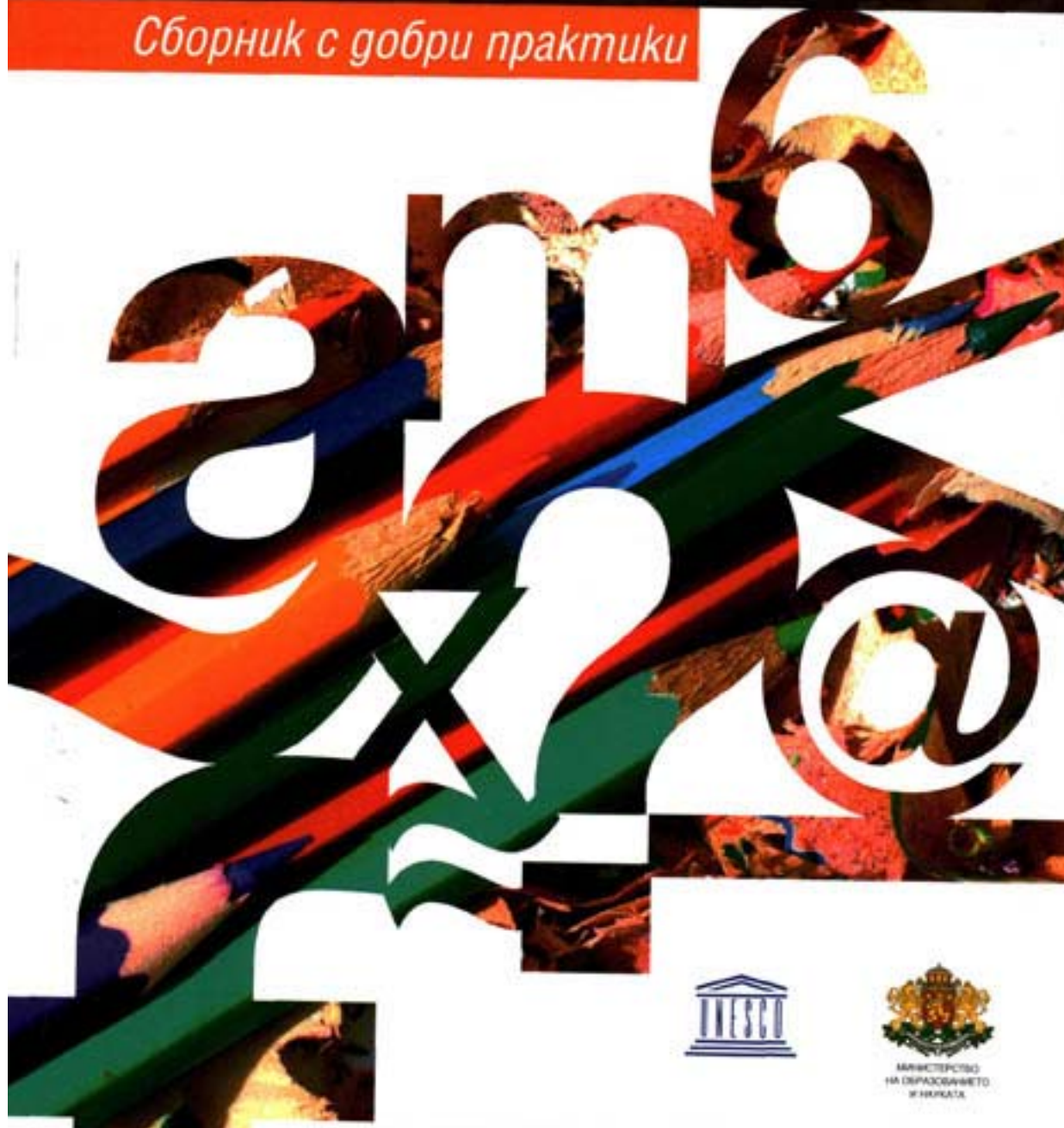

УЧИЛИЩЕТО – ЖЕЛАНА ТЕРИТОРИЯ НА УЧЕНИКА

Сборник с добри практики

МИНИСТЕРСТВО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО
И НАУКАТА

Училището – желана територия на ученика

Сборник с добри практики

МИНИСТЕРСТВО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО
И НАУКАТА

Настоящият Сборник с добри практики за интерактивно обучение се издава от Министерството на образованието и науката на Република България с любезната финансова подкрепа на ЮНЕСКО.

Редактор Елена Дамянова

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор.....	7
I. Дидактически и иновационни методи и технологии	
1. Методът на проекта и информационно-комуникационните технологии в обучението по български език и литература в средното училище - Елка Бабачева, ГПЧЕ „П. Богдан” – гр.Монтана.....	13
2. Интернет страниците и презентации, средство за реклама и търговия на българския и международния пазар на учебно-тренировъчните фирми. - Горанка Недева, Дияна Станчева, Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София.....	20
3. С музиката един към друг - Цвета Костова – НУ „ Иван Вазов”, гр. Дългопол, обл. Варна.....	43
4. Виртуална класна стая – Светла Илчева - СОУ „ Отец Паисий”, гр. Кърджали.....	47
II. Самоуправление и гражданско образование, извънкласна и клубна дейност	
1. Ученическото самоуправление в СОУ „Петко Рачов Славейков”, гр. Кърджали – опит и традиции - Авторски колектив: Маргарита Демирева, Величка Георгиева, Петя Георгиева.....	53
2. Постиженията на ГПЧЕ „ Йордан Радичков” по програмата „Обществено постижение” - Емил Живков, ГПЧЕ „Йордан Радичков” гр. Видин.....	62
2. Работа по проекти – предизвикателство за осмисляне на свободното време на учениците”- Авторски колектив: Лиляна Богашева, Мария Цонева, Лиляна Стойчева, СОУ „П.К.Яворов”, гр. Стралджа, обл. Ямбол.....	71
4. Елементи на ученическо самоуправление в СОУ „Христо Смирненски”, гр. Брезово - Иванка Велкова, СОУ „Христо Смирненски”, гр. Брезово, област Пловдив.....	75

III. Ограничаване на отпадането и насърчаване посещаването на учениците в училище

1. Всяко дете желае да се изяви - Теодора Кирякова, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” – гр. Първомай, обл. Пловдив.....	81
2. Мотивиране на неохотния ученик. Училището – желана територия и на неохотния ученик - Биляна Николова ПГООТ – гр. Дулово, обл. Силистра.....	88
3. Проектите като принос в подобряване на училищната среда” - инж. Анета Христова, ПГПТ „А. Буров”, гр. Русе.....	94
4. Училището като желана територия – добрите училищни практики - Невена Ичевска и Екатерина Генчева, ОМГ „Акад. К. Попов”, гр. Пловдив.....	109

ПРЕДГОВОР

Настоящият Сборник с добри практики за интерактивно обучение се издава в рамките на подготвен от Министерството на образованието и науката (МОН) на Република България проект, съфинансиран от ЮНЕСКО по Програмата за участие на ЮНЕСКО за 2006-2007 г.

През настоящата година, под мотото „Училището – желана територия на ученика”, МОН проведе поредица работни семинари в цялата страна, на които училищата имаха възможност да представят своя опит в интерактивното обучение, извънкласната работа и всички останали дейности, които допринасят за повишаване атрактивността на образованието, мотивацията на учениците и като крайна цел осигуряват по-високото качество на образованието.

По идея на зам.-министъра на образованието и науката г-н Кирчо Атанасов стотици български учители се включиха в тези професионални срещи и споделиха своя опит как най-успешно да направим училището желано и обичано място от децата. Всички те, като хора, отдадени на професията си, бяха търсили, намерили и реализирали в практиката ефективни педагогически методи.

За съжаление, не беше възможно да представим в едно книжно тяло всички разработки, представени по време на конференциите. Затова се спряхме на тези, които предизвикаха най-голямо внимание и спечелиха най-високо одобрение. Излъчването на най-добрите беше извършено първо на ниво училище, след това – на регионален принцип и накрая – на национално ниво.

Трите основни направления на професионалните търсения в този сборник са използването на информационните и комуникационни технологии в процеса на обучение; извънкласните занимания с ученици и стимулирането на тяхната личностна изява чрез възлагане на повече отговорности и работа по проекти; намиране на подход към трудните деца чрез създаването на повече и по-атрактивни възможности за тяхната изява, като по този начин се осъществява превенция на отпадането от училище и се стимулира активното им участие в учебния процес.

Необходимостта от нововъведения в преподаването и ученето е основно послание и на общата европейска политика в областта на образованието. То е един от акцентите на приетия през 2000 г. Меморандум за ученето през целия живот на Европейската комисия. Същият документ подчертава и необходимостта от нови

основни умения за всички, сред които вниманието се фокусира и върху изграждането на технологична култура.

Способността за използване на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) бе определена като една от осемте ключови компетенции, които всеки човек следва да притежава, за да се реализира успешно в условията на мащабните икономически промени, засягащи живота на всеки един от нас. Ето защо използването на ИКТ от страна на преподавателите е още по-важно и като положителен пример, и като предпоставка за по-голяма достъпност на образованието, и като средство за възпитаване и правилно насочване на това умение у самите ученици.

На друг полюс, но не по-малко значима е необходимостта от създаване на социални умения сред учениците. Извънкласната, клубната дейност, натоваването с нови отговорности (самоуправление), са прекрасна възможност за реализирането на тази цел. Способността за общуване, работата в екип, създаването и изпълняването на проекти от самите ученици са незаменим помощник в процеса на изграждане на пълноценни личности. Всички изброени дейности са средство за провеждане и на гражданското образование, чиито основи следва да се положат тъкмо в училището.

Може би най-голямо поле за изява на иновативния потенциал на учителите е индивидуалният подход към всяко дете, способността да направиш процеса на образование достъпен и атрактивен за най-трудните ученици, за тези, които са склонни да напуснат образователната среда и да я заменят с друга. Превантивните педагогически практики в това отношение са неоченими като ефективност и пряка полза за училищната система и за цялото общество.

„Всяко дете желае да се изяви” – това е заглавието на един от докладите в настоящия сборник. Надяваме се благодарение на описаните в него добри практики все повече преподаватели да експериментират иновативни подходи в своята дейност и да намират време да обърнат внимание на всяко дете.

ЕКАТЕРИНА ВИТКОВА

Заместник-министър на
образованието и науката и
член на Бюрото на Националната
комисия на Р България за
ЮНЕСКО

*Дидактически и
иновационни методи и
технологии*

**Методът на проекта
и информационно-комуникационните технологии
в обучението по български език и литература в средното училище**

*Елка Бабачева,
Гимназия с преподаване на чужди езици “Петър Богдан”, гр. Монтана*

Образованието естествено отразява облика на информационното общество, в което живеем. Информационните системи и мрежи осигуряват пълно социално взаимодействие, чийто училищен еквивалент са интерактивните методи и споделеното познание. Новият тип обществена организация стимулира и нов тип мислене, което изисква нови техники на преподаване в училище. Именно в динамичната промяна на методите и средствата за обучение се ражда перспективата за утвърждаване на училището като желана територия на ученика. И на учителя.

В пакета от иновационни методи за формиране на социокултурни и литературни компетенции в обучението по български език и литература, за развиване на комуникативните умения, за стимулиране на естетическите потребности и изграждането на хуманитарна ценностна система у ученика, заложи в стандартите на Държавните образователни изисквания (ДОИ), значителна роля има проектното обучение. Чрез него се разработват обширни задачи, цели се широкомащабно знание и се създават условия за моделиране на алтернативни форми на интелектуалните процеси, които се реализират по подобие дейността на компютърните системи: знанията се свързват в ясна логическа последователност, информационните потоци се преработват и концептуализират; осъществява се трансфер в близки и сродни области на знанието и културата; създават се умения за екипна дейност с помощта на сътрудничеството и взаимодействието; полученото познание и опитът се прилагат на ново равнище – създава се продукт, който е плод на събрана и съхранена информация, на нови знания.

Главната тема на проекта, представена чрез частни теми, работата по етапи, дават възможност за формиране на концептуално учене, на мислене в контекста на системи, на евристично и творческо мислене. Обширните задачи на проекта, използването на интерактивни методи, на средствата на ИКТ, създават перспектива за формиране на личности с широки възгледи, които да разбират взаимовръзките, моделите и коренните

причини за явленията, да извеждат и създават концепции, да съчетават научното знание с потребността от творческа изява.

Работата по проект по български език и литература е активна форма на учене, основаваща се на сътрудничеството. Създаването на екип, изясняването на ролевите функции на работещите в него, установяват партньорските взаимоотношения между участниците. Преодолява се пасивността в ученето. Учениците четат художествени текстове и коментари за тях, за автора и епохата, проучват информация и изграждат своя концепция, която аргументират и защитават при презентацията. От източник на информация учителят се превръща в медиатор, модератор и консултант: той задава концептуалната рамка и напътства дейностите по обобщаване на резултатите. Учителят работи индивидуално или с част от екипа, реализиращ конкретна микротема. Негова е отговорността за синхронизиране на проучванията, изводите и ученическите текстове за оформянето им като цялостен продукт.

Проектът по литература цели постигане на по-високи образователни резултати, стимулиране на интереса към художествената литература, провокиране на читателска активност. Когато темата извежда от конкретното съдържание на програмата, неминуемо се достига до запознаване с повече творби. А чрез осъществяването на връзки с други изкуства се постига разширяване на културния хоризонт на младите хора.

Проектното обучение позволява да се надскочи програмната рамка успоредно с реализирането на стандартите за ЗП от ДООИ, да се постигат и надхвърлят зададените параметри, известни като очаквани резултати. Чрез интересната тема, чрез провокативния метод, какъвто е проектът, у учениците се поражда усещането за предоставена свобода, за гласувано доверие, дава им се възможност за творческа реализация. Готовият продукт – синтез на идеите и усилията на екипа, поражда неотменното авторско удовлетворение, неизменно рефлектиращо при презентирането на продукта. Позитивният психологически ефект е изключително важен в работата с млади хора, той създава плодотворното изживяване, че те могат да създават.

Каква е ролята на ИКТ в прилаганото от нас проектно обучение? Голяма част от информацията се събира и се проучва чрез интернет. Випускът, с който се работи, вече има свои виртуални галерии, справочници по темите на проектите. Чрез ИКТ се създава и

разпространява продуктът, а ролята ми на модератор и консултант значително се улеснява чрез e-mail и skype. Така консултациите са навременни и изключително ефективни.

Като илюстрация на представената дотук концепция ще представя работата по два проекта, осъществени в последните две учебни години с един и същи випуск: **“По следите на елинската митология”** с учениците от 9 клас и **“Пътищата на свободата в европейската литература”** с учениците от 10 клас.

Започва се с изготвянето на план, съдържащ темата и микротемите, целите, дейностите, етапите и формите на работа по проекта. Проектът **“По следите на елинската митология”** е предназначен за обучение по български език и литература в 9 клас. Свързан е с темите по древногръцка митология и литература и реализиран като извънкласна работа, но може да се прилага и в часовете за ЗП и/или ЗИП. Чрез него се осъществяват междупредметни връзки между българския език и литература и историята, психологията, философията, астрономията, музиката, изобразителното изкуство, залегнали в **микротемите**.

Проектът има конкретни образователни и възпитателни **цели**. Общуването с повече творби на изкуството, запознаването с трансформацията на митологичния герой в културен символ, обогатяват литературните и социокултурните компетенции. Учениците осъзнават основополагащата роля на митологията за изграждане на културен код, на канал за протичане на човешката култура; осмислят нравствените парадигми на елинските митове като основа на съвременната ценностна система. Тези цели определят и генералното мото на проекта:

“Митът разказва за неща, които никога не са се случвали, но които винаги съществуват.” /Гай Крисп/

В плана се посочват и **етапите** на осъществяване на проекта. Основна и най-продължителна е работата по *изучаването на елинската митология и древногръцката литература*, която в съответствие със ЗП е задължителна за всички ученици. В *надграждащите етапи* се работи чрез интерактивни методи, сформират се екипи според личните предпочитания по направленията, определени от микротемите - език, литература, живопис, скулптура, музика, кино, архитектура, астрономия.

Екипната работа започва с **проучването** на езиковите метафори с митологичен произход, произведенията от световното изкуство, изградени върху антични образи,

сюжети, архетипове, митологеми. Информацията се *систематизира в речници и справочници* за всяко изкуство – литература, кино, живопис, скулптура, музика. Към справочниците за живопис и скулптура чрез ИКТ се подготвят *богати приложения с картини и скулптури*, а също и с *архитектурни обекти*, изградени в древногръцките архитектурни стилове. Събраните *легенди за съзвездията* са в синхрон с описанията на самите съзвездия. Така се създават виртуални галерии по темата.

Следващият етап в работата по проекта е изцяло *литературоведски - интерпретиране* на литературна творба от по-късните културни епохи с оглед на символното послание на използвания митологичен сюжет или образ. Тук е възможно да се работи и индивидуално – ученикът избира творба от вече подготвения литературен справочник, след което прави интерпретация за изясняване символната преконфигурация на мита или на митологичния образ. Така бяха направени интерпретации на стихотворенията “Итака” от Константинос Кавафис, “Пенелопа на XX век” и “Амазонка” от Елисавета Багряна, “Одисей до Телемах” от Йосиф Бродски, 12-та глава на поемата “Септември” от Гео Милев, романа “Пенелопеида” от Севда Костова, драмите “Орфей” от Жан Кокто и “Ифигения в Таврида” от Гьоте, “Любовни елегии” на Овидий и есеистичната книга на Маргьорит Юрсенар “Пламъци”.

Друга дейност по проекта включва *конспектиране на статии* и цели формиране на умения за дефиниране на основните тези от научен текст. Като индивидуална работа ученици конспектираха статията на Тончо Жечев – “Митът за Одисей”, статиите на Миглена Николчина за поемите “Прикованият Прометей” на Байрон и “Освободеният Прометей” на Шели, които разкриват романтичното осмисляне на мита за Прометей.

Всички *индивидуално изпълнени задачи се презентират* пред класовете и въз основа на този мозаечен принцип индивидуалното познание става споделено познание. За автора това е евристичното удовлетворение, а за всички останали - възможност за обогатяване и за провокация.

Чрез анализа, тълкуването и интерпретирането на художествени произведения по митологични сюжети, мотиви и образи, учениците в действителност *декодират културни кодове*; чрез резюмирането на литературнокритически текстове *откриват и други посоки на тълкуване, друг смисъл*. Така се раждат нови идеи, задълбочава се асоциативното им мислене и неусетно се *достига до готовността им за създаване на есе*.

С написването на есета по предпочетена тема, които се задават се като домашна работа, започва *творческият етап* от работата по проекта. В случая едната тема бе мотото на проекта “Митът разказва за неща, които никога не са се случвали, но които винаги съществуват.” /Гай Крисп/. Стихотворението на Константинос Кавафис “Итака” и неговата интерпретация породиха идеята за нова тема за есе “Какво представляват итаките?”.

Запознаването с мита за Прометей и неговото преосмисляне през различните културни епохи провокира размисли за прогресивната роля на бунта, които, които спомогнаха да се формулира другата тема за есе: “Пътят на човечеството – греховното преминаване отвъд допустимото знание.”

Творческият етап продължава с подготовката на цялостния продукт - CD-диск, съдържащ всички проучвания, съчинения и галерии, който се презентира пред випуска. Това е моментът на всеобщо удовлетворение от завършената работа, от сътвореното.

Заключителният етап от работата по проекта бе посещението на свещените места на Елада, докосването до паметниците в Атина, Делфи и Микена. **Пътуването** бе незабравимо преживяване именно поради добрата предварителна информираност на учениците, която направи срещата им с паметниците на древната цивилизация много ползотворна. Чрез системата от предшествващи дидактически дейности традиционният метод – учебната екскурзия – става иновативен.

По подобен начин е организирана работата и по другия проект, по който работи випускът на 10 клас на тема «**Пътищата на свободата в европейската литература**». Целта е във всяко изучено произведение да се потърсят и очертаят измеренията на свободата. Неговата специфика е различна от тази на проекта в 9 клас – не се преследва обширна информираност, а задълбочаване на изводите по темата за осмисляне на философската категория *свобода*. Изводите и тезисните разработки по темата се презентират пред заинтересована аудитория в обобщителни уроци или в извънкласни форми.

Образец на такава форма бе общият за випуска *заклучителен урок* върху романа «Дон Кихот», чиято тема е концентрирана в мисълта на героя: «*Човек превъзхожда другите само ако върши нещо по-възвишено от тях*». Презентацията за измеренията на свободата в «Дон Кихот» бе съпътствана от спектакъл и откриване на виртуалната галерия: «Образите на Дон Кихот и Санчо Панса в изкуството», представени на фона на песни за тях.

Друга проява на изпълнението на този проект бе занятието за *диалогичен прочит на «Дядо Горио» на Оноре дьо Балзак, «Бел Ами» на Ги дьо Мопасан (включени в ЗП), и «Цената» на Марко Семов на тема: «Алтернативният път към успеха или въпросът за човешкото достойнство». Методът на диалогичния прочит се използва за провокиране на дискусия за свободата като личен избор и за нравствените основания на този избор.*

Всички направени през учебната година проучвания по проблема за свободата са систематизирани и визуализирани, за да бъдат прилагани при изучаване творчеството на Ботев /и на други автори/ през следващата година, в чието творчество е третиран проблемът за измеренията на свободата. Убедена съм, че така ще намеря прекия път, водещ към осъзнаване от учениците на Ботевата или на другите автори гениалност.

В бъдеще проектът ще има своя уеб-страница, която ще включва тезисите за “Хамлет” и “Робинзон Крузо”, презентацията за диалогичния прочит и обобщаващата схема по темата.

Темата на проекта “По пътищата на свободата” ми даде идеята да внушавам, че свободата е свободно, но и отговорно поведение. За целта в няколко учебни часа дадох свобода на учениците да разработят уроците си. Зададох параметрите на два урока, които те самостоятелно подготвиха и проведоха.

Единият урок е за “Шинел” на Гогол, представен във вид на *съдебно дело за извършена кражба срещу неизвестен извършител*. Учениците сами разпределиха ролите. Насочих ги да потърсят законови основания във френската Декларация за правата на човека и на гражданите /1789г./, съответстваща на епохата на творбата. По повод кражбата и безразличието на институциите към проблема на героя, станал причина за смъртта му, учениците-адвокати подготвиха пледоарии. Призованите като свидетели в хода на делото Стражар и Високопоставено лице бяха подведени под отговорност и наказани. По този начин вникнаха в идеята на Гогол, а присъдите им над виновниците за участва на чиновника изразиха тяхната гражданска позиция. Всички “актьори”- участници в съдебното дело, успяха успешно да се превъплътят в образите на героите от повестта поради проникновеното осмисляне на текста.

Друга форма на свободна ученическа изява бе подготовката и провеждането на урок във вид на *романтичен салон*. Осъществена бе романтическата практика “бягство от действителността чрез изкуството”, като бе разширен обемът на програмата - облърна ни

духът на епохата на романтизма. Моята работа като преподавател се състоеше в задаване на задачите, сформирани на екипите, определяне деня на провеждане на урока, предоставяне на стихосбирки от личната ми библиотека. След това бях гост в пълния смисъл на думата.

За целта учениците *подготвиха виртуална галерия, посветена на живописца от епохата на романтизма, направиха записи на музикални пиеси, рецитираха стихотворения на поети на романтизма.* В учебния час се осъществи *синхрон между трите изкуства*: на фона на музика гледахме картини и слушахме поезия. Урокът достави изключително удоволствие, като доказателството бе новото издание на Романтичния салон на тема *Пролет*, в деня на Пролетта, което само по себе си бе показателно.

Вместо заключение:

1. Интеркативният метод на преподаване по български език и литература внася особено разнообразие в урочната дейност и активизира учениците.

2. Увлечението на съвременния ученик по компютрите за усвояване на знания, заедно с информацията на хартиен носител, трябва да бъде стимулирано като нова паралелна възможност. Чрез конкретни образователни задачи от «враг» на книжката, «мишката» на персоналния компютър може да се превърне в път към нея, и двете заедно – книжката и «мишката» - да спомогнат за формирането на съвременната интелектуална личност.

3. На проектен принцип и с помощта на ИКТ се създава актуална учебна комуникационна система за постигане целите на Държавните образователни изисквания (ДОИ).

4. Когато училището е *желана територия на учителя*, то може да се превърне и *в желана територия на ученика*.

**Интернет страниците и презентациите - средство за реклама и
търговия на българския и международния пазар на
учебно-тренировъчните фирми (УТФ)**

Дияна Станчева, Горанка Недева

Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София

**“Ако учиш някого на нещо, без сам той да вземе участие в
работата, никога не ще го научиш”**

Бернард Шоу

В Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София, Учебно-тренировъчната фирма (УТФ) се изучава като задължителна професионална подготовка, в професионално направление **Стопанско управление и администрация, професия: Икономист-мениджър, в специалностите:**

- **Икономика и мениджмънт и**
- **Предприемачество и мениджмънт.**

Учебните занятия се провеждат в **Учебно-тренировъчен център по икономика** - съвременен симулатор на офис, открит на 23 октомври 1997 година.

УТФ е организирана в 6 учебни часа седмично, провеждани в един учебен ден, от които 4 часа – УТФ и 2 часа – чужд език в УТФ.

Обучението в учебно-тренировъчна фирма е в пълно съответствие с целите и приоритетите, залегнали в „Националната програма за развитие на училищното и предучилищното възпитание и подготовка (2006-2015)”. За разпространяване на учебно-тренировъчната фирма като метод за обучение е разработена национална стратегия за мултиплициране на резултатите в рамките на българо-австрийското сътрудничество.

Какво е учебно-тренировъчната фирма?

Учебно-тренировъчната фирма /УТФ/ е възможно най-близък до практиката модел на обучение. Чрез проиграване на всички дейности, свързани с работата в офиса на едно предприятие, учениците опознават организационната му структура, икономическите цели, взаимоотношенията с предприятията-партньори на вътрешния и

на международния пазар на УТФ и държавните институции, прилагат на практика теоретичните знания, придобиват практически умения.

- УТФ е виртуално копие на реално предприятие, ефективна симулативна среда за “въвеждане” на ученика в икономическата реалност.
- Функционира в условията на виртуален национален и международен пазар на УТФ.
- Спазват се изискванията на пазарната икономика и нормативната база.
- Не се работи с действителни пари и стоки.

УТФ дава възможност на учениците чрез собствения си опит да се запознаят с конкретни изисквания за професията, за определено работно място, да научат какво означава да ръководиш, да намиращ решения и да носиш отговорност. **Ученето от опита** в УТФ не се ограничава само до правене на нещата. Много важни са оценката на резултатите, обобщаването на опита, поуките от грешките и вземането на решения за по-нататъшни действия. Дейностите в УТФ помагат на учениците да бъдат мотивирани за учене, тъй като се извършват в обстановка различна от традиционната класна стая, по-забавни са, защото се използват информационни и комуникационни технологии и защото се реализират собствените идеи. Чрез УТФ се създава работна среда, в която учениците учат, експериментират, вземат решения самостоятелно, носят отговорност и др., което води до осъзнаване на собствения им потенциал и поражда желание за личностно развитие.

Ето защо основната цел на обучението чрез учебно-тренировъчната фирма е в края на обучението си учениците да притежават професионална, социална, личностна и методична компетентност за успешна професионална реализация.

УТФ – активен метод на обучение

- **УТФ е възможност за:**
  - Изграждане на умения, поведение и отношение към работата, специфични за професията на икономист-мениджъра;
  - Трансформиране на икономическите знания в икономическо поведение;
  - Творчество и иновационни дейности;
  - Мотивация за модерен учебен процес;
  - Нетрадиционни начини на преподаване на знания и усвояване на умения;
  - Действия при нестандартни ситуации;

- Интеграция - междупредметни връзки;
- Работа в екип.

- **Учебно–тренировъчната фирма:**

- променя модела на взаимодействие между учители и ученици в образователния процес;
- концентрира в себе си всички предимства на ориентираното към личността на ученика обучение;
- дава възможност за развиване и усвояване на професионална, социална, методическа, езикова, личностна, мисловна и действена компетентност от ученика.

- **Работата в УТФ изисква:**

- да се прилагат придобитите знания и умения при решаване на практически задачи;
- да се организира самостоятелно информационно осигуряване и учене;
- да се използват офис-информационни и комуникационни технологии;
- да се работи в екип;
- да се организира работното място и да се оформят работни документи;
- да се развиват качества като точност, постоянство, отговорност, да се владеят техники за водене на разговор, разрешаване на конфликти, водене на дискусия и преговори.

- **Организацията на работата в УТФ обхваща следните основни моменти:**

- Създаване на търговско дружество и регистрация;
- Изграждане на организационна структура;
- Формулиране на лични и професионални цели на сътрудниците на УТФ;
- Формулиране на цели на УТФ;
- Съответстваща на реалната практика работа в отделите на УТФ;
- Взаимоотношения със симулираните от Центъра на УТФ в България държавни институции и служби;
- Сделки на националния и международния пазар на УТФ;
- Консултации и срещи със специалисти от практиката;

- Ротация на работните места;
- Подготовка и участие в панаири на УТФ и презентиране дейността на фирмата;
- Представяне на УТФ пред обществеността и интернет пространството;
- Приключване на работата и предаване на УТФ на следващ екип /отчет, презентация, краен финансов резултат/.

УТФ - Междупредметни връзки и работа в екип

Обучението чрез УТФ се основава на интегралността и работата в екип. Междупредметното сътрудничество не бива да се превръща в:

- прехвърляне на съдържание и работа между учебните предмети;
- допълнителни средства за учебните предмети;
- взаимно оценяване на резултатите от учебната дейност;
- дискусия за заплащане.

Като предпоставка за успешна работа в УТФ са необходими базисни знания на учениците по:

- ✚ **Икономика на предприятието и предприемачество включва:** Търговски договор; Маркетинг; Организация и персонал; Стоково стопанство; Кореспонденция; Други.
- ✚ **Счетоводство:** Осчетоводяване на текущи операции; Водене на касова книга и на банкови сметки; Калкулации, активи; Данъци; Начисления за персонала; Счетоводни програми.
- ✚ **Информационни технологии и икономическа информатика:** Операционна система; MS Office: Word, Excel, PowerPoint, Access, Publisher и др.; Работа с програмни приложения за обработка на графики, картини, видео, звук; Работа с програмни приложения за създаване на интернет страници; електронна поща, интернет.

Учебната програма по “Икономическа информатика” за 11 клас предвижда модул “Комуникационните технологии и уеб пространството в служба на бизнеса”. Съществена част е отделена на създаване на сайт, където е предвидено уеб базирано електронно обучение, чрез създадените за целта сайтове на адрес:

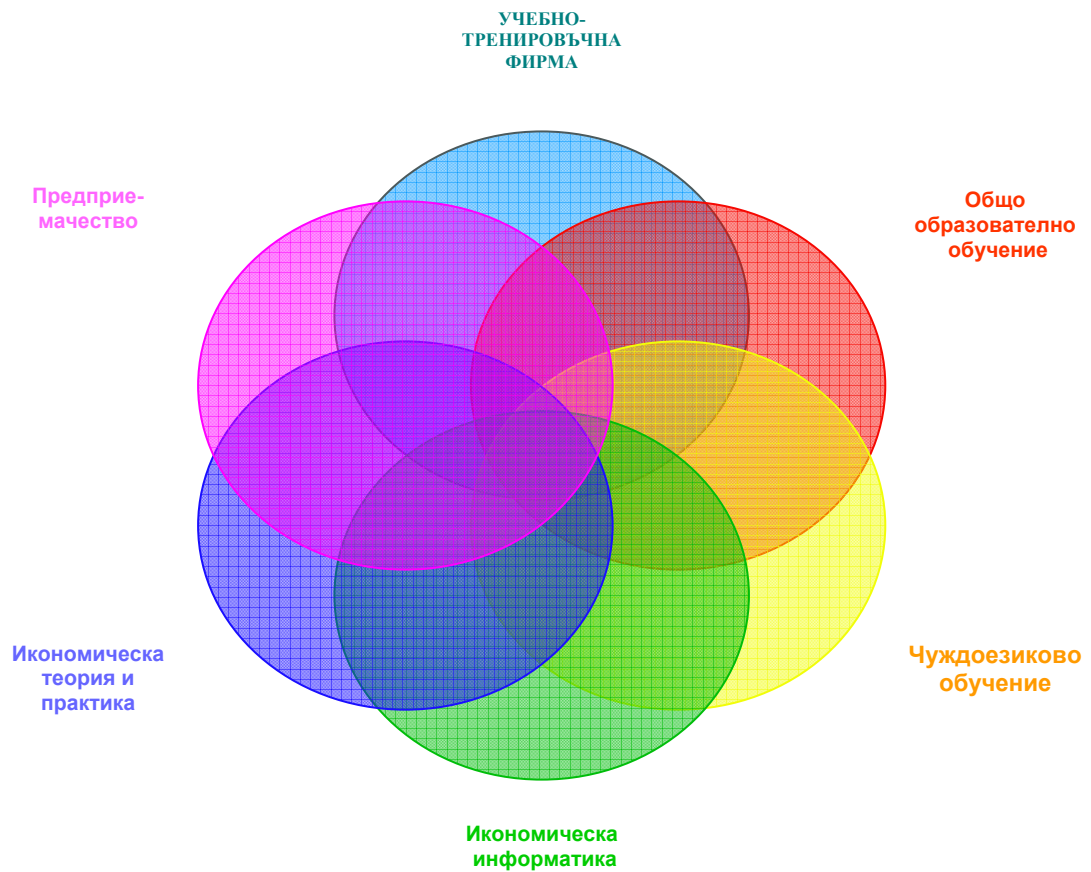
http://www.nfsg.online.bg/Web_distancion/

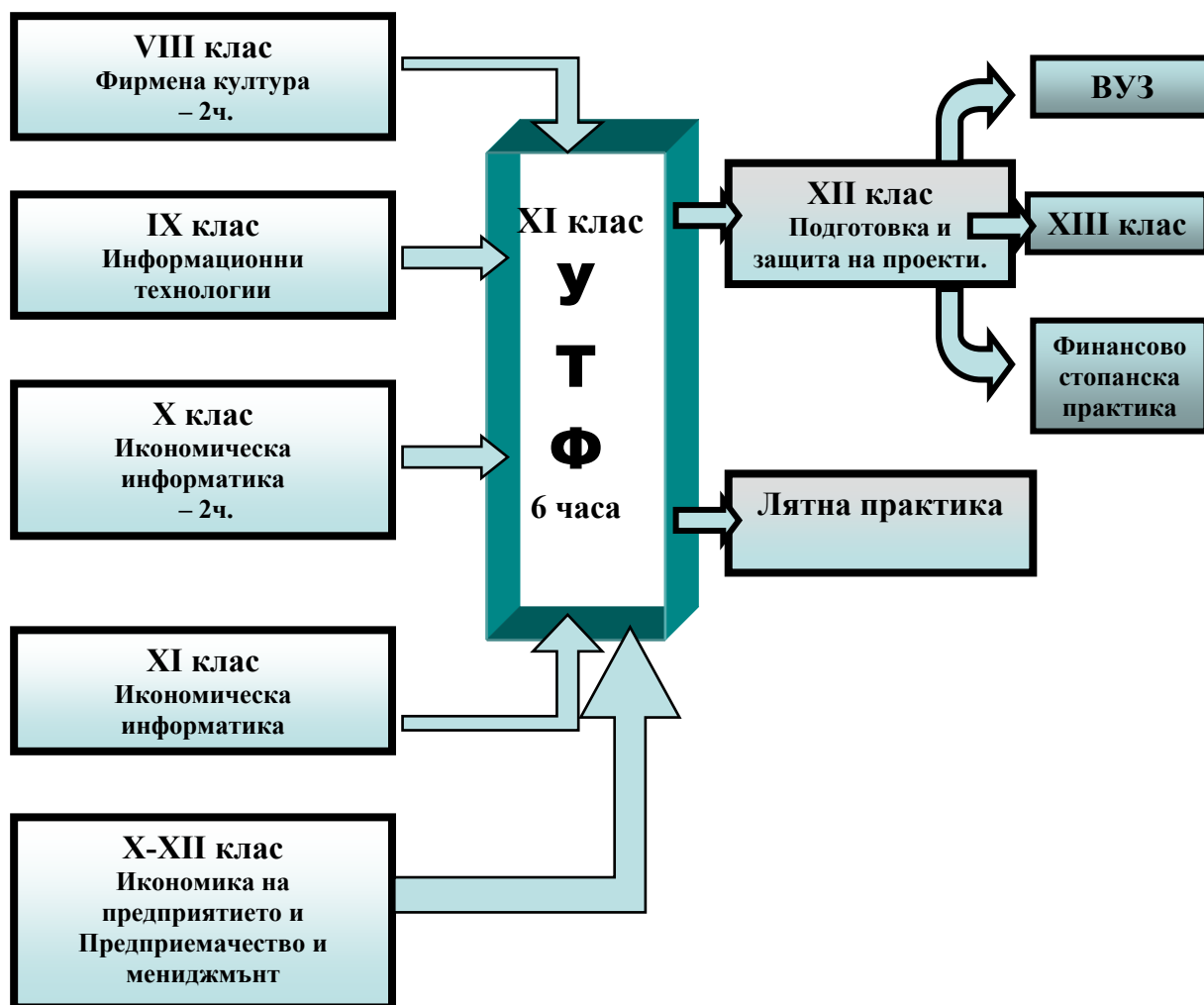
<http://free.hit.bg/lessons/w/>

- **Чужди езици**

- Водене на кореспонденция и документация
- Извършване на сделки на чужд език
- Участие в панаири,
- Презентации

Междупредметни връзки и работа в екип

- **Какво предлага УТФ на отделните предмети?**

- практическо прилагане и допълнителни възможности за упражняване на знанията;
- предоставяне на информации, делови контакти, документи от ежедневната работа на УТФ;
- самостоятелно учене по избор от различни области и други.

УТФ – място за обучение по предприемачество

УТФ се “преподава” по нетрадиционна, интерактивна учебна методология, която провокира иновативното мислене и създава предприемачески умения и култура.

Обучението чрез УТФ насърчава:

- Личната отговорност;
- Компетентност на действията - човек да може да приложи усвоените нови знания и умения;
- Компетентност на мисълта - човек да е в състояние да реши: Кога? Как? и Защо? да извърши дадено действие;
- Развиване на интересите на учениците в сферата на предприемаческата дейност, за да могат да я възприемат като възможност за своята професионална реализация;
- Формиране на способност знанието да се прилага ефективно и творчески;
- Изграждането у учениците на навици за учене през целия живот;
- Контактите с предприемачи.

УТФ като място за обучение по предприемачество – какво е различното от традиционния час?

- Ориентираност към провокиране на мислене, самостоятелност и формиране на умения. Приоритет - изграждане на умения, поведение и отношение към работата.
- Ориентация към дейността на ученика – “учене чрез действие”.
- Промяна на средата - «офис среда».
- Акцент върху самостоятелното учене – “най-трудно се забравя това, което сме постигнали със собствени усилия”.
- Методи, ориентирани към процеса – “да работиш като сътрудник – вживяване в ролите”.
- “Учение чрез преживяване” - не предлага готови рецепти за успешни поведения, а провокира учениците да мислят, да вземат решения и да действат на собствена отговорност.
- Самостоятелност, творческо мислене, вземане на решения в практически ситуации.

- Насърчаване на самоконтрола и самооценяването.
- Индивидуална изява. Работа в екип. Взаимопомощ.
- Вътрешна мотивация - модерен учебен процес.
- Насърчаване на демократични отношения.
- Възпитаване в дисциплина чрез рационална организация на дейността в офиса. Учителят – организатор, консултант, мотиватор, арбитър.
- Творчество и иновационни дейности. Интеграция - междупредметни връзки. Използване на нови информационни и комуникационни технологии.
- Икономическите знания се трансформират в икономическо поведение.
- Тясно сътрудничество със звената от стопанската практика.
- Шанс учениците да се учат от грешките си.

Учебно – тренировъчната фирма е една прекрасна възможност учениците да знаят и умеят повече! Работата в УТФ е техният първи цялостен "професионален опит", основната им стъпка към истинския свят на бизнеса.

Интернет страница на УТФ

Относителното равенство в интернет:

Най-голямото и най-малкото предприятие в крайна сметка разполагат с еднаква площ – прозореца на браузера на потребителя. Целта е да се използва ефективно и атрактивно!

Интернет страницата е елемент от работата на УТФ, заложен в учебната програма и в критериите за качество на работа на УТФ при кандидатстване за сертифициране и получаване на съответен знак на качество и сертификат по бизнес етика

ЗНАЦИ ЗА КАЧЕСТВО

Интернет страницата предоставя интерактивна възможност за представяне на учебно-тренировъчната фирма, на нейните продукти и услуги. Това е една чудесна възможност за реклама и търговия, която ни дава интернет пространството. Първите въпроси, на които трябва да се отговори още при зараждане на идеята за собствена интернет страница са:

- ✚ Каква е целта на интернет страницата?
- ✚ Каква ще е ползата за УТФ от нея?
- ✚ Каква ще е ползата за клиентите на УТФ?

Примерни стъпки при създаване интернет страница на УТФ:

- 1) Избор на екип.
- 2) Планиране и организиране на работата по изготвяне, поддържане и актуализиране на страницата.
- 3) Изработване на проект за интернет страница от избрания екип.
- 4) Представяне, защита и одобряване на проекта от целия екип на УТФ.
- 5) Работа по съдържанието и графичния дизайн.
- 6) Техническо изпълнение
- 7) Публикуване на страницата.
- 8) Промоция и реклама - информиране на реални и потенциални клиенти за интернет страницата.
- 9) Оценка на резултатите.

1) Избор на екип

При избора на екип е добре да се спазва принципа на доброволност. Мнението на всички сътрудници и учителя по информационни технологии и информатика също е от голямо значение.

2) Планиране и организиране на работата по изготвяне, поддържане и актуализиране на страницата.

За тази цел може да се състави Примерна таблица. Попълването ѝ дава възможност нещата да се планират и анализират от различни гледни точки и да се вземе най-доброто решение.

Примерна таблица

№	Насоки	Какво трябва да се направи	Колко ще струва	Кой ще го направи	Срок
1.	Цели	Да се формулират целите.			
2.	Съдържание	Да се разработят концепции. Да се уточни съдържанието.			
3.	Дизайн, цветове, ...	Цветовете в страницата да се съобразят с фирмените цветове.			
4.	Интерактивност.	Да се реши за какво още ще се използва страницата. Какви форми на интерактивност ще се използват. /например анкети, мнения на посетители на страницата и др./			
5.	Обратна връзка с посетителите	Да се определи лице за контакти.			
6.	Изработване на страницата - собствените сили - достатъчни ли са или е нужна външна помощ.	Да се сформира екип, да се планира обучение, евент. да се потърси външна помощ.			
7.	Срокове на изготвяне и публикуване.	Да се уточнят сроковете, да се проучат възможности за публикации.			
8.	Промоция	Да се вземе решение как да стигне информацията до реални и потенциални клиенти.			
9.	Поддържане и актуализиране на страницата.	Да се определи лице, да се уточнят срокове на актуализация и др.			
10.	Др...				

Когато стои задача за актуализиране на интернет страница може като база да се използва същата таблица.

Какво трябва да се направи в такъв случай:

- да се отвори страницата, която ще подлежи на актуализиране;
- да се актуализира таблицата с оглед на поставените цели;

- да се оцени със скалата от 1 до 6 /и тук 6 означава отлично/ всяка от областите, посочени в таблицата;
- при оценки различни от 6 да се прецени и напише точно какво трябва да се направи, за да се увеличи всяка от оценките.

Необходимо условие е обективност в оценяването и конкретност на задачите!

3) Изработване на проект за интернет страница.

Могат да се съблюдават следните примерни стъпки:

- Формулиране на целта, респ. целите /краткосрочни и средносрочни/, които трябва да се постигнат с интернет страницата.
- Уточняване на целевата група.
- Определяне на съдържанието – каква информация трябва да се включи в интернет страницата, за да се постигне целта, респ. целите.
- Оформяне на основните теми като заглавия.
- Уточняване на текстовете, които ще поясняват всяка една от основните теми.
- Уточняване на картинки, снимки, графики и тяхното място в общата схема на страницата.
- Уточняване на мястото на фирменото лого.
- Уточняване на основните цветове, стила и дизайна.
- Намиране на обединяваща идея за интернет страницата.

4) Представяне, защита и одобряване на проекта от целия екип на УТФ.

След като е готов /или са готови проектите те се представят пред целия екип на УТФ. Могат да се поканят учители по чужд език, информатика, български език и литература и други. По време на представянето на проектите е добре всеки присъстващ да има право да задава въпроси, да изказва мнения, да дава предложения за промяна и да има право на глас при избора на проект или одобрение на проект. Всички предложения се записват и се гласуват. Начина на вземане на решение – с обикновено или квалифицирано мнозинство се избира от екипа на УТФ.

5) Работа по съдържанието и графичния дизайн.

“Лесно е да се създаде интернет страница, но още по-лесно е да се направи зле”

За да не се случи това е добре да се съблюдават следните показатели за успешно присъствие в интернет пространството: добро съдържание, добър графичен дизайн, функционалност и лекота на използване и скорост на зареждане.

Добро съдържание:

"Съдържанието - това е, което аз очаквам, че ще донесе истинските пари в Интернет! Интернет позволява информацията да бъде дистрибутирана по цял свят на базова цена, близка до нулата за своя издател!"

Бил Гейтс

Майкрософт

Когато става въпрос за съдържанието на една интернет страница добре е да се спазват следните основни принципи:

- Информацията за продуктите или услугите на УТФ трябва да бъде:
  - лесна за четене; разбираема; интересна; полезна; актуална.
- Трябва да се пише като за екран, а не като за страница.
- Не трябва да се претрупва с информация.

Примерно съдържание на Интернет страница на УТФ:

Рубрика	Съдържание
Начална страница	<ul style="list-style-type: none"> - лого /желателно е логото да присъства на всяка една страница/; - наименование; - текст, че това е учебно-тренировъчна фирма; - приветствие на родния и на съответния чужд език; - линкове за версията на родния и чужд /чужди/ езици;
Фирмен профил	<ul style="list-style-type: none"> - лого; - предмет на дейност; - данни свързани с регистрацията на УТФ; - екип; - друга важна информация за УТФ.
За контакти	<ul style="list-style-type: none"> - пощенски адрес; - телефон;

	<ul style="list-style-type: none"> - факс; - e-mail; - работно време; - работни езици; - ваканции; - начало и край на учебната година; - лице за контакти; - може и карта с местоположение на седалището на УТФ.
За нас: История на УТФ; Структура; Екип - Кой сме ние?	<ul style="list-style-type: none"> - кога и къде е създадена; - мисия; - развитие; - участия в панаири, - реално предприятие - партньор.
	<ul style="list-style-type: none"> - схема на организационната структура /работни позиции, сътрудници/; - може и кратко описание на функциите, задачите или целите на отделите.
	<ul style="list-style-type: none"> - кратка характеристика на екипа; - по възможност снимки на целия екип, а така също и снимки от живота на УТФ.
Каталог или Продукти/услуги/-могат да се разделят на отделни страници в зависимост от многообразието на предлаганите продукти или услуги.	<ul style="list-style-type: none"> - продукти; - цени; - условия за плащане и доставка; - начин на плащане; - промоции и специални условия; - рекламации; - застраховки; - гаранции и др..
Оферта на месеца / Специални оферти	<ul style="list-style-type: none"> - да не се пропуска срока на валидност на офертата!
Купете сега или Поръчки	<ul style="list-style-type: none"> - талон за поръчка; - да се предвиди и резервен вариант за изпращане на поръчката.
Нашите партньори / клиенти	<ul style="list-style-type: none"> - имена и линкове към уеб страници на УТФ, с които има сключени рамкови договори за съвместна дейност, които са редовни клиенти и др.
Новини /може да се включи в рубриката «За нас»/	<ul style="list-style-type: none"> - интересни събития от живота на УТФ; - участия в панаири /предстоящи или току що осъществени/; - посещения в или от предприятие партньор; - рекламиране на нови продукти; - изяви на екипа и др.

Финансови резултати	- баланси; - отчети; - статистика търговски сделки; - реализиран оборот и др.
Връзки	- лого и линкове към страниците на институции, които са от значение за съответната УТФ /например училището, МОН, Еко-нет, Център на УТФ в България, и др./
Web администрация	- представяне на екипа, работил върху интернет страницата

Добър графичен дизайн:

Добрият графичен дизайн определя общия изглед на интернет страницата. Той включва:

- Избор на основни цветове.
- Оформление на фона.
- Избор на графични елементи.

Функционалност и лекота на използване:

- Интернет страницата трябва да бъде разделена на ясно обособени части.
- Да се използват таблици за организиране на информацията.
- Интерактивност /хипервръзки, механизми за обратна връзка, електронна търговия и т.н./

Интерактивност.

Предимството на интернет е и в това, че позволява на потребителите да влязат в контакт със собственика на интернет страницата, помежду си или с компютъра. Максималното използване на интерактивността е показател, който разграничава интернет страницата от простото публикуване на материали в интернет.

Какво се рабира под интерактивност?

- Хипервръзки.
- Механизми за обратна връзка.

Обикновено в голяма част от съдържанието на интернет страниците няма хипервръзки, а те са най-лесният начин да се допълни текста, поместен на страницата. Например хипервръзките могат да се използват за забележки, за насочване на потребителите към допълнителен източник на информация и т.н..

Механизмите за обратна връзка могат да са просто един e-mail, който ще даде възможност на посетителите на страницата да споделят мнението си, да направят

препоръка, оценка и т.н., което в крайна сметка трябва да доведе до подобряване на качеството на страницата. Може да се направи анкета, може да се продава чрез интернет страницата.

Скорост на зареждане:

- Специалистите определят 20 секунди като критично време за привличане на вниманието на посетителите на Интернет страницата.

б) Концепция за техническо изпълнение

Под ръководството на специалист по информационни технологии и ръководител на учебната фирма, да се сформира екип от сътрудници за писане на сайта. Сътрудниците внимателно трябва да се насочат към избор на продукт, с който да напишат своята страница. Най-често предпочитаните продукти са: Macromedia Dreamwaver ; Macromedia Flash Player , Microsoft FrontPage ; писане на HTML .

Трябва да има приемственост между отделните групи, които ще онаследяват дадената фирма. Да се пише така, че да може сайтът да се обновява от приемниците. Само при изключителното желание да се създаде изцяло нов дизайн в обявените срокове. Да се насочи вниманието към **стила и графичния дизайн, към функционалността и лекотата на зареждане** .

Да се използват и поощрят творческите и технически възможности на изпълнителите, като внимателно се насочват към стил и функционалност на сайта.

Техническо изпълнение

- Подредете подчинените файлове в отделни папки;
- Въвеждайте описателни имена на папките, файловете и обектите;
- Внимавайте в размера на подчинените файлове, ползвайте само компресирани формати;
- Мислете за скоростта на зареждане на страниците, не ги претоварвайте с "тежки" ефекти;
- При създаване на сайта, всички имена на файлове и папки да се именуват с малки букви. Някои от сървърите правят разлика между малки и големи букви и това в последствие може да се окаже сериозен проблем при публикуване и обновяване на Вашия сайт;
- Да се следи и консултира процеса на писане на сайта. Своевременно да се отстраняват грешките;
- Да се изисква спазване на сроковете;

7) Публикуване на страницата.

Преди да се премине към изготвяне на една интернет страница трябва да се проучат възможностите за публикуване, защото в много случаи се поставят ограничения по отношения на обема. В НФСГ има платен хост, на който всички УТФ публикуват своите интернет страници. Следи се какво е публикувано и отговаря ли то на мрежовата етика и изискванията за изработване на сайт на УТФ.

8) Промоция и реклама

Промоцията и рекламата са информиране на реални и потенциални клиенти за интернет страницата.

Някои методи за промотиране, които могат да се използват при работа в УТФ:

- Включване на адреса на интернет страницата във всички документи, рекламни съобщения и материали на УТФ.
- "Autosignatures" в писмата /e-mails/.
- Съобщение към Центъра на УТФ в България – задължително.
- Изрично информиране на партньори и клиенти при публикуване на интернет страница или промяна на адрес.
- Предложение към УТФ – партньори за размяна на хипервръзки и банери.

Презентация и клип на УТФ

Съществена част от дейността на УТФ рекламата. Всяка учебно-тренировъчна фирма се стреми да покаже продуктите, услугите, екипа и най-интересните моменти от своята работа. Сътрудниците изготвят различни рекламни материали на хартиен и електронен носител. Част от тази реклама е презентацията и краткия клип на фирмата.

Съществен елемент от участието на фирмата на български и международни панаири е представянето, чрез презентации и клипове, които са визитната картичка на фирмата.

Въпросите, които се поставят са:

- Каква е целта на рекламния материал?

- ✚ Какво искаме да научат клиентите за УТФ – кои сме ние; продуктите, услугите или нещо интересно от дейността?
- ✚ Каква ще е ползата за УТФ от нея и какво очакваме след разпространение на рекламния материал?

План за реализация:

- Определяне на целите на рекламния материал и целевата група;
- Изграждане структурата и определяне продължителността - презентация или кратък клип;
- Заснемане на видео материал и събиране на информация по темата;
- Обработка на видео, текст, графика и звук;
- Избор на програмно приложение за изпълнение;
- Сглобяване на целия проект в едно цяло;
- Тестване;
- Практическо приложение на проекта с цел реклама и популяризиране;

Оценяване успеха на учениците

Всяка дейност подлежи на оценка. Важна част от дейността на УТФ е оценяването на учениците.

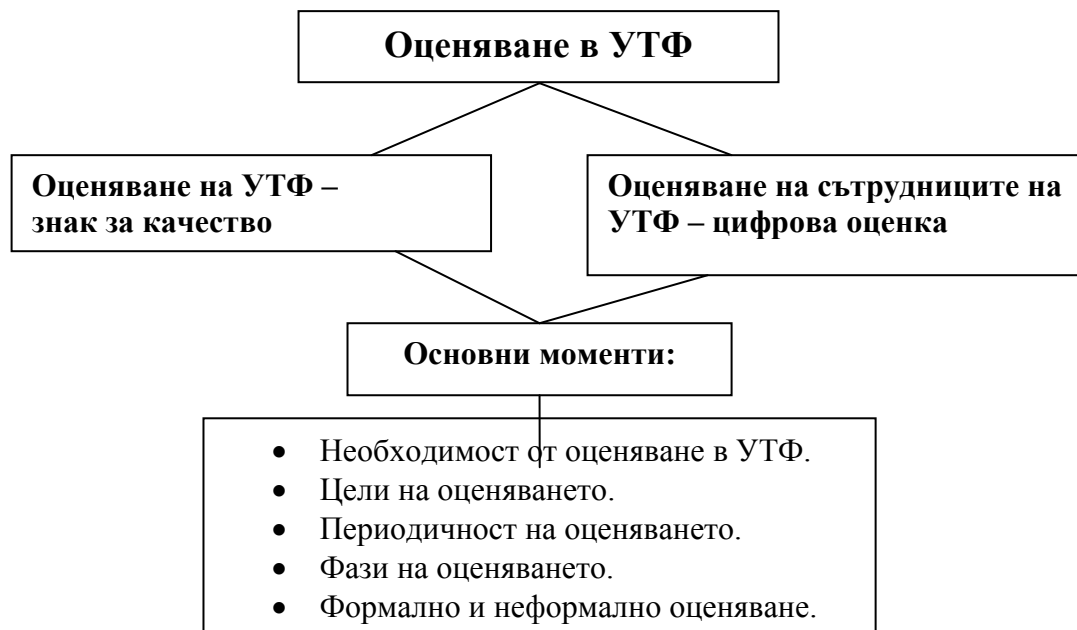
Целта на оценката е да се гарантира пред обществото качеството на средното икономическо образование.

Оценяването се извършва на база поставените цели в Учебната програма, ДООИ и Наредба № 3 на МОН от 15.04.2003 на МОН. Разработени са критерии за оценка въз основа на опита в страни като Австрия, Германия и др.

“Ясните учебни цели са ключ за успеха на заключителното оценяване”

“Учителите трябва да обявят целите, а учениците трябва да разберат какво и как се оценява”

Оценяването на учениците в УТФ има две измерения:

- ✚ външно, извършва се от ръководителя на отдела, от управителя и от учителя;
- ✚ вътрешно /самооценяване/.

Критериите на вътрешното и външното оценяване са едни и същи, което изключва проява на субективност при оформянето на окончателната срочна и годишна оценка. При оценяване на успеха на учениците се спазва връзката между целите на УТФ заложи в учебния план и критериите, приети за оценка.

Критерии:

- Степен на изпълнение на трудовите задължения.
- Степен на съответствие между поставени и постигнати цели.
- Степен на съответствие между професионалните знания и умения и изискванията за съответната длъжност.
- Степен на владеене на знанията по информационни и комуникационни технологии
- Чуждоезикова компетентност.

Какво се оценява?

- Умения; Способности; Интереси; Усилия; Постигнати конкретни резултати.

Техниките за оценка и самооценка, които се прилагат в УТФ, са различни. Целта е те максимално да се доближават до прилаганите в стопанската практика. В УТФ се прилага оценяване чрез т.н. «интервю за оценка на представянето на сътрудника», което се приема изключително добре от учениците, защото предоставя възможност за прозрачност и по-голяма обективност при оценяването.

Използваната от учителя техника за оценка на работата на ученика трябва да бъде прозрачна, комплексна и всеобхватна, изразена в цифрова или вербална форма. Оценяването е етап в работата на УТФ, през който учителят обобщава и анализира резултатите, обсъжда ги със «сътрудниците» и «управителя», и набелязва коригиращи мерки за отстраняване на допуснатите слабости.

Начин на завършване:

- Учениците получават срочна и годишна оценка в края на 11 клас;
- При завършване на обучението си в НФСГ учениците получават УДОСТОВЕРЕНИЕ за работа в УТФ, в което се посочва полученият знак за качество.
- При поискване, ученикът получава характеристика за работата си като сътрудник в УТФ.

(да се допълни удостоверение)

РЕЗУЛТАТИ

1. Наличие на интернет страници за всички УТФ

В Национална финансово стопанска гимназия през 2006/2007 учебна година са регистрирани 10 УТФ.

Всички УТФ са регистрирани в централата на учебните фирми в България <http://www.buct.org>

Всички УТФ са регистрирани в международна мрежа за учебните фирми в Европа, чрез ECO NET - <http://www.econet-see.com>.

Сайтовете са реализирани на български, английски или немски езици.

В НФСГ е проведен конкурс за най-добра интернет страница.

Учебно-тренировъчна фирма	Интернет адрес www.nfsg.online.bg
«Амброзия» ООД 	www.nfsg.online.bg/ambrozia
«Спектра» ООД 	www.nfsg.online.bg/spektra
«София» ООД 	www.nfsg.online.bg/sofia
«Наслада» ООД 	www.nfsg.online.bg/naslada
«Дионисий» ООД 	www.nfsg.online.bg/dionisius
«Булад» ООД 	www.nfsg.online.bg/bulad
«Мойсей» ООД 	www.nfsg.online.bg/moses
«Пиноккио» ООД 	www.nfsg.online.bg/pinokio
«Фиеста» ООД 	www.nfsg.online.bg/fiesta
«Арабеска» ООД 	www.nfsg.online.bg/arabesque

Всички сайтове могат да видят чрез сайта на НФСГ, чрез избор УТФ или на посочените в таблицата адреси.

2. Презентации и клипове

Всяка една модерна фирма гледа на участието си в **панаири**, изложби, договаряния, конференции и др. като на първостепенна маркетингова задача, която изисква перфектна подготовка много месеци преди участието.

В НФСГ- София има традиция всички УТФ да участвуват в български и международни панаири. Освен с каталог, брошури, дипляни, флаери, визитки, банери и др., всички фирми се представиха с презентации, а част от тях и с кратки клипове.

През 2006/2007 учебна година фирмите се представиха на два международни панаира – в гр. Залцбург, Австрия, и в гр. Прага, Чехия. В Залцбург участие взеха УТФ «Дионисий», «Булад», «Фиеста», «Амброзия», «Мойсей», а в Прага участваха УТФ «Спектра», «Наслада», «Пинокио», «София», «Арабеска».

През м. април 2007 г. В България 6 УТФ участваха в Панаира на българските УТФ в гр. Пловдив, а през май бе организиран «Ден на отворените врати» и училищен панаир на УТФ.

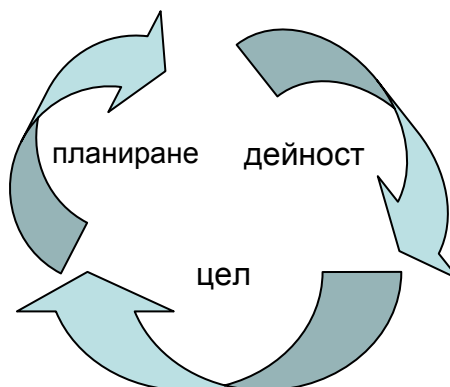
Част от презентациите и кратките клипове на УТФ, могат да ви бъдат предоставени на CD при поискване от МОН.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В основата на успеха в работата на УТФ

стоят:

- o Целите;
- o Планирането;
- o Работата в екип.

Изграждане култура на учене, която подпомага концепцията за УТФ

- o Учителят като модератор, колега, управител на фирма, възпитател, оценяващ;
- o Ученикът като обучаващ се, активен сътрудник, предприемач с осъзната лична отговорност и социална позиция;
- o Действено ориентирана култура на учене с интердисциплинарни и проблемно ориентирани подходи.

Създадената интернет страница е лицето на фирмата в интернет пространството. Работата в областта на рекламата е привлекателна за младите хора. Създаването на презентации и клипове провокира творческото мислене и дава възможност за реализиране на нестандартни идеи. Учениците подхождат изключително отговорно към поставената задача, влагат много усилия и показват познания в областта на информационните и комуникационни технологии. Много от тях откриват в УТФ своите интереси и продължават своето обучение и работа в областта на рекламата или като web дизайнери.

Учениците споделят

Учебно – тренировъчната фирма е една прекрасна възможност да знаем и умеем повече!

Работата в УТФ е нашият първи цялостен "професионален опит", основната ни стъпка към истинския свят на бизнеса.

За мултиплициране на УТФ като иновативен и отговарящ на съвременните изисквания метод за обучение е създаден МОДЕЛЕН ЦЕНТЪР към гимназията. Основната му задача е да бъде двигател за повишаване квалификацията на ръководителите на УТФ и за разпространяване на концепцията за УТФ в България.

Основни задачи:

- Обучение на ръководители на УТФ се извършва в следните области: екипна работа, работа в УТФ, счетоводство, чуждоезиково обучение, нови информационни технологии.
- Наблюдаване на професионалното развитие и консултиране на учители и директори при изграждането на УТФ в други училища.
- Подготовка и консултиране по организацията и провеждане на панаири на УТФ.
- Уеднаквяване на критериите за оценяване на работата на учениците в УТФ.
- Сертифициране на УТФ.

В Моделния център на Националната финансово-стопанска гимназия, гр. София, до момента са обучени 120 учители от страната.

Да се добави ЗНАК

В доклада са използвани:

- Учебни планове и програми за специалностите “Икономика и мениджмънт” и “Предприемачество и мениджмънт”;
- Ръководство за ръководителя-учител на учебно-тренировъчна фирма;
- Икономическа информатика - I и II част
- Полезни интернет адреси:

<http://www.nfsg.online.bg>

http://www.nfsg.online.bg/Web_distancion/

<http://free.hit.bg/lessons/w/>

<http://www.europen.de>

<http://www.act.at>

<http://www.buct.org>

<http://www.econet-see.com>

<http://www.kulturkontakt.or.at/>

С музиката един към друг

Цвета Костова

Начално училище „Иван Вазов”, гр. Дългопол, община Дългопол, област
Варна

Представянето на настоящия доклад е илюстрирано със следната практика:

Народно пеене – 2 мин.

Гайда – 1,5 мин.

Гъдулка – 1,5 мин.

Кавал – 1,5 мин.

Фолклорна група ученици от музикалните паралелки – 2 мин.

Танцов състав – 3 мин.

Изграждането на духовно богата личност е продължителен процес и започва от ранно детство – периода на повишена сензитивност към външни възпитателни взаимодействия. В динамичното ни съвремие задължение на всеки родител чрез семейството, и отговорност на всеки учител чрез училището, е да развиват интелектуалните възможности на детето, независимо от етноса и религията, към които принадлежи, както и неговото физическо и психическо състояние. Това е необходимо, за да се съхрани детската индивидуалност, да се развие творческият потенциал за изява и приобщаване към културните и национални традиции и ценности.

Всяко училище има възможност да работи по определен учебен план, така че чрез интересни идеи и форми да създава предпоставки за общуване с децата, да обобщава систематизирано знанията за национално-културната определеност и бит. Музиката е фактор за сплотяване на човешките общности, за развитие на въображението и на фантазията, на способностите за самоизява на децата.

За разнообразяване формите за активно участие на учениците в учебно-възпитателния процес в Начално училище „Иван Вазов”, гр. Дългопол, са разкрити музикални паралелки през 1998 г., които работят по учебен план за паралелки със засилено изучаване на музика - народно пеене, народни инструменти. В училището се обучават 154 ученици от първи до четвърти клас, организирани в осем паралелки и една подготвителна група. Три от паралелките са музикални.

Етническият състав на учениците е разнообразен - 64% от тях са деца, чиито майчин език не е българският (от ромки/турски произход).

Интегрираното обучение на децата със специфични образователни потребности в училището е безспорен модел не просто на присъствието им в класа заедно със здравите деца, а и на активното им участие в образователния процес; по този начин те се приобщават към разнообразеното чрез музиката учебно съдържание.

Паралелките с програми за ранно изучаване на музика (народно пеене, народни инструменти) и хореография се формират в училището от първи клас. Учениците полагат изпит за проверка на музикално-слуховото им развитие.

Гъвкавото структуриране на учебните планове и програми дава възможност заедно с предметите по задължителна подготовка в училището да функционират нови форми на индивидуално обучение по народно пеене и народни инструменти, солфедж и хореография. На разположение е необходимата материално-техническа база и кадрова обезпеченост за пълноценно осъществяване на образователния процес в музикалните паралелки.

Учебното съдържание представлява добра практика за активно и творческо музикално развитие на учениците. В Начално училище „Иван Вазов” са положени основите на комплексното и системно изучаване на фолклора, както и на основните идеи и закономерности на музикалното изкуство. Това е действено начало за развитие на детското творчество и артистичност.

Удивителният свят на музиката няма аналог в действителността, а когато се говори за музика и деца, винаги усещаме силен емоционален заряд. Той идва от децата - малките танцьори, певци и музиканти притежават дарбата да потопяват зрителите в магията на танца и песента. В тях има особен магнетизъм. Свежест и ритъм, празничност, оптимистичен дух и красота са послания, които носят песента и танца чрез лъчезарните и усмихнати лица на момичетата и момчетата, обучавани в музикалните паралелки. Публиката е винаги във възторг от тяхното представяне – богата палитра от фолклор, изразена със сложни, но майсторски и професионално отработени движения и тонови височини.

Изучаването на българската народна песен, българския народен танц и мелодия оставят дълбока следа в ценностната система на учениците. Музиката предлага големи възпитателни възможности – заедно с децата да се научим да отсяваме доброто, непреходното в сферата на музикалното изкуство; да намерим пътищата, по които да поведем децата в света на фолклора и традицията.

Всички деца са различни, но имат правото да живеят и да се обучават заедно. Децата със специфични образователни потребности срещат трудности, произтичащи от съответните нарушения и увреждания, нуждаят се от специализирано обучение в естествена детска среда, където сред грижи и разнообразие се задоволяват основните им потребности от доверие и сигурност, от обич, значимост, уважение и подкрепа, професионална помощ.

Цялостният учебно-възпитателен процес в училището е насочен към организиране на дейности, чрез които децата придобиват социален опит, общуват и създават положителни социални контакти. Включването на учениците в музикалните паралелки, в празници, развлечения и други форми на изява на речевите, музикалните и двигателните възможности, подпомага процеса на интеграцията им. Училището има тригодишен опит в интегрирането на деца с детска церебрална пареза, заекване, забавени говорни способности; неустойчиво внимание, прерастващо в агресия (F 78); синдром на Даун; епилепсия. За тези деца е характерно бавното темпо на формиране на общите способности за учене, неразвита или слаборазвита реч, слаба саморегулация в дейностите и изоставане от ритъма на общата дейност, невнимание, повишена възбудимост, емоционална неустойчивост, тревожност, невротичност, депресивност.

С интегрираното обучение в училището на деца със специфични образователни потребности използваме възможностите на музикалните паралелки за позитивно въздействие върху тяхното физическо и психическо състояние чрез включването им в активна практическа и творческа дейност. По този начин се създават условия за емоционален комфорт и индивидуална изява, като чрез музиката децата преодоляват бариерата на различието. Съвременното българско образование е призвано да подготви младото поколение за свят, в който човечеството като цяло и индивидът ще живеят по законите на взаимното хармонично вписване в цялото и толерантността.

С цел непрекъснатото творческо развитие на учениците училището осъществява взаимодействие с танцьори, музиканти и певци от друга културна институция в гр. Дългопол – ОНЧ "Н.Й.Вапцаров", в която са организирани в детския ансамбъл „Камчийче” около 90 участници.

Качественото обучение в Начално училище „И. Вазов”, гр. Дългопол, е доказано със завоюваните отличия на националните конкурси в Стара Загора, Добрич, Варна и с участието му в международните фестивали в Турция, Македония, България (Велико Търново, Созопол).

С добрата си музикално-педагогическа практика учениците от музикалните паралелки и завършилите този вид обучение влизат в Обединена Европа, съхранили националната си идентичност чрез фолклора.

ВИРТУАЛНА КЛАСНА СТАЯ

Светла Илчева

СОУ „ОТЕЦ ПАИСИЙ”, гр. Кърджали

Информационните технологии се настаниха трайно в българското училище. В търсене на методика уроците с помощта на компютри да станат по-забавни и същевременно по-ефективни, в най-старото кърджалийско СОУ „Отец Паисий” бе разработена „Виртуална класна стая”. Идеята възникна по време на традиционните природоматематически празници, които се провеждат всяка пролет в нашето училище. В тях учители и ученици представят авторски проекти в различни области, свързани с популяризиране на иновационните практики в образованието. Големият интерес на децата, родителите и колегите подсказа, че те могат да бъдат съхранени във виртуална класна стая, която да се ползва както в училището, така и вкъщи. Виртуалната класна стая е система за електронно обучение, която позволява информационните технологии да се прилагат успешно в усвояването на всички учебни предмети. Чрез нея учениците получават по-качествено образование, а техните преподаватели – възможност за професионално усъвършенстване в съответствие с новите изисквания. Учениците стават по-мотивирани, свикват да работят в екип по зададена тема, а идеите им намират изява не само в училище, а и на областно и национално ниво. За да влезете в нашата виртуална класна стая е необходимо само да кликнете на сайта на училището <http://paisii.kardjali.com>. Там ще се запознаете с нашия самоучител по английски език за деца, с електронния учебник по физика за 7 клас и с иновационните методи за обучение в часовете по „Човек и природа” в 4-ти клас.

„Английски език за деца” е програмен продукт, предназначен за потребители от 6 до 12-годишна възраст. Той съчетава слухови, визуални и игрови прийоми за запаметяване на непознатите чужди думи. Потребителският интерфейс съдържа диктовки, кръстословици, анимация, пъзел и др. Ето няколко примера: ученикът кликва върху определена картинка, дикторът произнася съответната дума на английски, а децата трябва да разпознаят нейния правопис; на екрана се появява изображение на животно, чието название трябва да се попълни във виртуалната кръстословица. Ако ученикът сгреша, компютърът го предупреждава и му позволява да се поправи. Освен

че улеснява запомнянето, самоучителят подобрява и правописа. С негова помощ електронните учебници стават достъпни и за най-малките. Всеки самообучаващ се може да избира думите, които да упражнява, а в случай на грешка – да получи звукова или визуална помощ. Автори на проекта са г-жа Светла Илчева, учител по информатика и информационни технологии, и бившите възпитаници на СОУ „Отец Паисий” Христо Стоев и Ценко Ценков.

Електронният учебник по физика за 7 клас е дело на единадесетокласниците Марин Атанасов и Атанас Гочев под ръководството на г-н Петър Петров, преподавател по информатика и информационни технологии. Провокира ги възможността да заменят традиционния хартиен носител на знания с по-модерен - електронен. Учебникът обобщава накратко всички уроци и лабораторни занятия по физика за 7 клас, като включва и 18 теста за проверка на придобитите знания, съобразени с Държавните образователни изисквания. Така часовете по тази наглед суха и сложна дисциплина стават по-атрактивни дори и за онези, които недолюбват Айнщайн и Нютон. Любопитството на децата се подхранва и от факта, че продуктът е създаден от техни съученици.

Обучението по Интернет вече е приложимо и в началния курс, доказващо иновационната методика, която прилага преподавателката г-жа Иванка Велкова в часовете по предмета „Човек и природа” в четвърти клас. Чрез нея детето става активен субект в учебния процес, а неговият стремеж към знания играе водеща роля. Например, по време на обобщителния урок „Групиране на животните” се осигурява индивидуално информационно пространство на ученика, като в процеса на учене се залага особено на многовариантни задачи за проверка на знанията в интерактивен режим. Чрез интеркативния метод на обучение учениците придобиват умения да извличат и обработват получената информация за растителния и животинския свят, отсявайки най-важното от нея.

В заключение може да се подчертае, че учениците и учителите в СОУ „Отец Паисий”, гр. Кърджали, вече работят по нови проекти за виртуални уроци по различни предмети. Идеята е виртуалното училище да заработи като добре смазан механизъм, който дава все по-добри резултати. За тази цел първото училище в гр. Кърджали разполага с модерни компютърни лаборатории, а от 7 години поддържа партньорски взаимоотношения с фондацията на проф. Минко Балкански. Членува и в международната академия „SCHOOLS ONLINE”. (Инициативата SCHOOLS ONLINE е

свързана с модернизирането на обучението в българските училища, преди всичко с подновяване на компютърната база на училищата, както и с участието в международни проекти, целящи комуникацията между ученици от различни националности. – бел.ред.)

*Самоуправление и
гражданско образование,
извънкласна и клубна
дейност*

Ученическото самоуправление в СОУ ”Петко Рачов Славейков”, гр. Кърджали – опит и традиции

*Маргарита Демирева, гл.ас. Величка Георгиева,
Петя Георгиева*

От 1984 г. най-голямото училище на територията на Източните Родопи е Средно общообразователно училище “Петко Рачов Славейков”. В него се обучават 1410 ученици в 71 паралелки под ръководството на 140 учители. Предлага се профилирано образование във всяка училищна степен, а учениците получават знания и се възпитават да работят в екип, да защитават лична позиция, да превърнат училището си в своя желана територия.

От 1997 г. ученическото самоуправление не е нещо ново за СОУ “П. Р. Славейков”. Девет години мотивирани, учениците доказват възможности, желаниа и зрялост да поемат отговорности, да превърнат училището в стимулираща среда, отговаряща на изискванията, интересите и потребностите на младите хора, да организират всички по-значими събития.

Целта на настоящата разработка е да споделим резултатите от дългогодишната ни практика и опита, който може да е полезен за всички училища в България.

1. Как се провежда Денят на ученическото самоуправление?

През 1998 г. инициативна група от ученици учреди Ученическото представителство (УП), чиито основни дейности са свързани с:

- ангажиране на свободното време на учениците;
- организиране на мероприятия по програми;
- издаване на училищен вестник “УПКО”, чието заглавие е абривиатура на девиза на училището „Учи, Печели, Конкурирай, Очаровай”.
- създаване на подходяща творческа атмосфера за обмен на идеи и свобода на общуване.

Ученическото самоуправление бе въведено официално в българските училища на 09.05.2006 година. От девет години се превърна в традиция учениците от Ученическото представителство на СОУ „П.Р. Славейков” да “превземат” властта на 17

ноември. **По време на патронния празник** на училището всички дейности са в ръцете на учениците, които се чувстват достойни да вземат решения и да ръководят.

В Деня на Европа, 09.05.2006 г. всички училища в България се самоуправляваха. Работният ден за Славейковци започна още в 4:30 часа сутринта с изпращане на група от осем ученици в италианската столица Рим. Учебната визитата бе в рамките на спечелен проект по програма “Сократ” на Европейския съюз. В 8 ч. ученическият екип бе готов официално да приеме властта от училищното ръководство и да заеме своите постове. Председателят на Ученическото представителство Петя Георгиева – ученичка от XII клас, за втори път през годината пое поста на директор на училището и избра свой ръководен екип от колеги-ученици.

Бяха проведени редовни учебни занятия, в които учениците заеха местата на своите преподаватели. Състояха се традиционните за училището спортни срещи по футбол и шах между учители и ученици, в които учениците извоюваха победи.

Временните педагогически съветници изнесоха лекция на тема “Наркотиците – мода с фатален край”.

Между двете смени на училището бе представена кратка програма в актовата зала, която бе открита с осъществяване на видеоконферентна връзка с училища-партньори от “Гостър скуул” – гр. Лондон, Англия, и от гр. Нюрнберг, Германия. Проведе се дискусия на тема “Денят на Европа”, по време на която бяха обсъдени въпроси, свързани със създаването на ЕС и неговите институции. Партньорите от Англия и Германия имаха възможността да видят на живо организирани от българското училище мероприятия в актовата зала, а присъстващи в нея слушаха с вълнение изпълнението на българска народна песен от английски ученици. Продължителността на видеоконференцията бе 60 минути.

След изключително интересната дискусия инициативна група от преподаватели поздрави с песен всички ученици, учителите и ръководството на училището. В проявите участваха и 20 английски ученици - 10 момчета и 10 момичета, гости от Лондон по програма „Сократ”, които взеха активно участие в Деня на ученическото самоуправление. Двама бяха директорите през този ден – един от Англия и един от България, а останалите 19 ученици от Англия преподаваха в часовете по английски език. Това даде възможност на българските ученици да се докоснат до нови, различни методики и технологии на обучение.

Най-очакваната проява се оказа конкурсът “Кулинарното богатство на Европа”. В него ученици от пети до седми клас представиха всяка държава-членка на

Европейския съюз с традиционно за страната ястие. Голям интерес предизвика и футболната среща между момичетата от Англия и отбора на училището.

Издаден бе поредният брой на училищния вестник “Dear Friends”/”Скъпи приятели”, в който бяха поместени впечатленията на групата „Славейковци”, била на двуседмично учебно посещение в Лондон.

На този ден бе открита и стаята на Ученическото представителство, която изпълнява функциите на информационен център на училището.

През целия ден се наблюдаваше активното присъствие на местните медии, които отразяваха събитията в училището.

В 17 ч. Ученическото представителство „върна” властта на преподавателския състав и на ръководството на училището.

Така протече поредният празник в училището - поредното доказателство, че гласуваното доверие на учениците отново бе оправдано. Денят приключи с концерт в театъра, в който участваха талантиливи ученици от училище „П. Р. Славейков”.

Със задоволство отбелязваме, че ежегодното постижение на СОУ “П. Р. Славейков”, гр. Кърджали, в продължение на 9 години, вече е част от живота на другите училища в страната.

2. Какво е мнението на преките участници – учениците?

За да проучим мнението на учениците, участвали в управленския екип в Деня на ученическото самоуправление, проведохме частичностандартизирана анкета, състояща се от пет въпроса с подвъпроси, касаещи изпълнението на различните функции на заеманата длъжност.

Целта на първия въпрос *„По какъв начин бяха разпределени посочените длъжностите в деня на Ученическо самоуправление?”* бе да се дефинира начинът за подбор на ученици, подходящи за ръководните длъжности и за длъжността „учител”.

Получените данни посочват:

- Чрез препоръка от съучениците са избрани 33.3% т.е. 6/шест/ от общо 18 анкетирани.
- Чрез препоръка /посочване/ от учителите – един /5.6%/.
- Чрез събеседване – 61.1% т.е. 11 ученика.
- Чрез конкурс не е избран нито един от тях.

Смятаме, че всички посочени начини за подбор са демократични, но

приложеният при повече от половината от избраните ученици е особено подходящ и сполучлив вариант за селектиране на най-добрите кандидатури.

Бе направено усилие да се установи дали учениците са имали възможност да се запознаят с *"длъжностната характеристика"* на длъжността, която ще заемат. Формулираният въпрос беше с алтернативни отговори. Резултатите се оказаха много показателни. С *"Да"* отговориха 17 ученици, съставляващи 94.4% от анкетираните и само един е пропуснал да се запознае със задълженията на дейността, която ще упражнява в Деня за самоуправление на ученическата общност.

Посочените факти са достатъчно основание да се приеме, че учениците не подценяват своите функции в този ден, а отговорно и всеотдайно поемат задълженията си.

Третият въпрос *"Коя от посочените дейности, които Вие изпълнявахте, Ви допада най-много?"* се отнася до десет от длъжностите, а именно: ученик-директор; ученик-помощник-директор по учебната дейност; ученик-помощник директор по административно-стопанската дейност; ученик-педагогически съветник; ученик-секретар; ученик-технически изпълнител; ученик-библиотекар; ученик-домакин; ученици-учители; ученици-класни ръководители.

Ученичката, изпълнявала длъжността „директор” на училището посочва, че дейностите:

- телефонна връзка, изслушване на учители, ученици-учители, граждани;
- работа с документи;
- осъществяването контрол на дейността на цялостния УВП;
- вземането на решения, с помощта на титуляра;
- посещението на учебни часове и организирането на мероприятия през

целия ден с участието на училищното ръководство й допадат изключително много и тя ги изпълнява с удоволствие и лекота.

Наблюденията на преподавателския състав и мнението на директора на училището оценяват високо организационните, конструктивни и гностични умения на ученичката при изпълнение на длъжността „ръководител” на училището.

Твърде привлекателни и изпълнявани с желание от ученика-пом. директор по УВР се оказаха дейностите по вписване в материалната книга на имената на отсъстващите учители; провеждането на телефонни разговори, вземане на решения, подпомаган от помощник-директора; изслушването на учители и родители; контролиране нормалното протичане на учебния процес и движението на дневниците;

посещение на учебни часове и издаването на различни документи.

Длъжността „пом. директор по АСД” също допада на временно заемал я ученик в Деня на ученическо самоуправление. Като най-привлекателни функции той посочва:

- Контролиране на дейността на помощния персонал;
- Контрол на хигиената на сградата, двора и прилежащите територии на училището;
- Проследяване изправността на спортните съоръжения, на откритите и закрити спортни площи;
- Обезпечаване целостта на оградната мрежа, на откритите и закрити спортни площи;
- Осъществяване на контрол за правилното функциониране на технологията за опазване на училищното имущество от всяка паралелка.

Учениците, заемали временно длъжността на педагогическия съветник споделят, че изнасянето на лекции и провеждането на дискусии по определени въпроси, както и на анкети в часа на класа; извършването на консултативна дейност на ученици, учители, родители и осъществяването на административно-организационни дейности, са интересна и привлекателна част от работата на педагогическия съветник.

Ученикът-секретар се чувства добре и приятно, когато осъществява телефонна връзка, подпечатва документи, регулира посещенията при директорите, разпределя пощата.

Ученикът-технически изпълнител се справя добре с дейности като изготвяне на ксерокопия на документи, подписани от директора, отпечатване на материали, издаване на служебни бележки и уверения и др.

За ученика-библиотекар, който сподели желанието си за подобна бъдеща професия, предоставянето и приемането на книги и др. литература, техническото осигуряване на учебния процес с видеотехника, приемането на пощата, се оказва истинско удоволствие. Ученикът е впечатлен от работата на училищния библиотекар и се оказва професионално ориентиран за своето бъдеще.

Ученикът –домакин е имал възможността да купува и раздава материали с помощта на домакина на училището в деня преди празника, следял е за изпълнение на графика за работа на помощния персонал и е осигурявал условия за провеждане на оперативките за деня и отчитане резултатите за първа и за втора смяна. Според него работата на домакина не бива да се подценява, като в бъдеще ще обмисли дали да се насочи към нея.

Равносметката за Деня на ученическо самоуправление е: от 1410 ученика /107 станаха учители. За да се добие представа за дейностите, които им допадат, бяха анкетирани само 10 % от тях. От получените отговори става ясно, че се да преподава учебния материал, да се нанасят отсъствия в дневниците и да подписват, да се поставят оценки (по споразумение с учителя) и да се контактува със съучениците, е приятно, защото се чувстват знаещи, можещи и полезни. Оценката им от позицията на учителя е: учителската професия е трудна, но благородна, и изисква висок професионализъм и компетенции.

Разбира се, без ученици - класни ръководители, е невъзможно да се затвори цикъла от длъжности и отговорности в едно училище. Анкетираните ученици - класни ръководители макар и за един учебен час, са на мнение, че провеждането на час на класа, изпращането на известия и изискването на бележки за неизвинени отсъствия, провеждането на разговори с ученици, родители и други учители по възникнали в класа проблеми, контролирането на дисциплината в класа и на дежурствата, са твърде много задължения за класния ръководител. Още повече, че той е действащ учител и трябва да изпълнява своите професионални ангажменти. Заемането на тази длъжност им е „отворило очите”, за да оценят работата на класния ръководител като много важна и деликатна.

За въпроса „Какво правят ръководството, административният и обслужващият персонал и учителите Ви в Деня на ученическо самоуправление?”, бяха предвидени свободни отговори, някои от които цитираме:

- „Следят за нормалното функциониране на отделните звена в училище”;
- „Заемат местата на своите заместници”;
- „Наблюдават ни и ни дават съвети как точно да вършим тяхната работа”;
- „Осигуряват ни работа през целия ден и ни насочват как да я извършим”;
- „Извършваха извънкласни дейности”;
- „Заеха местата на учениците”;
- „Освен конкретни съвети за работата, ни съветваха и за живота”;
- „Участваха в провеждането на нашите часове”.

Последният въпрос „Кога и как се отчитат резултатите от ученическото самоуправление?” бе формулиран, за да се внесе яснота по отношение на времето, през което учениците действат. За учениците от училището то е в рамките на 14 часа, тъй като резултатите се отчитат в края на Деня на ученическото самоуправление. На този ден и на извършената от учениците работа се посвещава специален брой на

ученическия вестник „УПКО”.

3.Какво е мнението на преките участници – учениците?

Чрез анкетна карта, включваща три критерия за оценка /от слаб до отличен/, бе проучено мнението на учителите по отделните дисциплини за постиженията на учениците, приели ролята на учители.

Анкетната карта съдържа имената на учениците-учители, класа в който са преподавали, както и общия брой точки, образуващи общата оценка на учителите за дейността на учениците, техни заместници в Деня на ученическото самоуправление.

Критериите за оценка включват следните показатели:

- Адекватност на изложението;
- Контакт с учениците;
- Организация на класа.

Резултатите - от 107 заместници на учителите, разпределени от V до XII клас, 28 са получили максималния брой точки -18 (Таблица 1).

Таблица № 1

Брой ученици	Брой точки	Процент
28	18	26.2
20	17	18.5
17	16	15.7
13	15	12.0
3	14	2.6
4	13	3.5
16	12	14.7
2	11	1.7
4	10	3.5
3	9	2.6

Радващо е, че процентът на оценените с „отличен” по всички критерии е най-висок. Следват учениците, получили само по една „петица”, и тези, които са показали знания и умения за „много добър” и „добър”.

Изложените резултати са реални и говорят за сполучлив подбор на учениците-заместници на своите учители и за възможностите и желанията на самите ученици, които биха могли да се насочат към учителската професия.

Трябва да се отбележи, че през първите години в Деня на самоуправление учениците-заместници желяеха да преподават само във випуските от V до XII клас. През последните години има желяещи да заместват и преподавателите на малките ученици. Учителите-заместници подготвят самостоятелно своите уроци, които след това се проверяват от учителите, преподават уроците си под наблюдението на учителя-титуляр и през целия ден са проверявани от ръководството на училището. В този ден настроението на малките ученици, на учителите-ученици и на самите учители е различно, а желянието за присъствие в училище - голямо.

Като допълнително оценяване на Деня на ученическото самоуправление бе проведено **интервю** с председателя на Ученическия парламент Петя Георгиева, което предаваме по-долу:

Въпрос: Успяхте ли да свършите всички набелязани задачи през организирания Ден на ученическо самоуправление? **Отговор:** Досега не се е случвало да не се изпълнят предвидените задачи, тъй като седмица преди това Ученическото представителство изготвя предварителна програма за Деня на ученическото самоуправление. В самия ден възникват и много допълнителни неща като работа с медиите, вземане на решения за изпълнение на задачи, възложени от учителите и др. Това, което забелязах е, че когато работата е разпределена между всички участници, то успехът е неизбежен. Вече четири пъти съм била „директор” в Деня на ученическото самоуправление и смятам, че тази длъжност дава възможност за отговорно вземане на ръководни решения, за работа в екип и за създаване на полезни контакти.

Въпрос: Какви са бъдещите Ви планове? **Отговор:** Тази година завършвам училище и желяя да кандидатствам „Туризм” или „Международни отношения”. Тези специалности ме привличат с това, че дават възможност за работа с хора от различни страни. Досега съм била в шест страни във връзка с участието ни в проекти и смятам, че тези специалности имат широко приложение в живота.

Въпрос: Какво ще пожелаете на Вашите съученици и учители? **Отговор:** Пожелавам им да продължават да се учат в това училище, за да не пропуснат възможностите, които то им предоставя. Да бъдат максималисти, да преследват целите си и да се сбъднат мечтите им. А учителите в нашето училище са ни приятели

и желая да останат завинаги такива. В личен план - да бъдат здрави и да продължават да постигат професионални успехи.

С всяка изминала година Денят на ученическото самоуправление в училище „П.Р.Славейков”, гр. Кърджали, става все по-очакван от учениците и все повече расте тяхната активност.

**Постиженията на Гимназията за преподаване на чужди езици
„Йордан Радичков”, гр. Видин, по програмата „Обществено
постижение”**

Емил Живков

*Гимназия с преподаване на чужди езици „Йордан Радичков”, гр.
Видин*

Настоящото изложение е посветено на трансрегионалния проект „Нарушаване на правата на детето и печатните медии”, осъществен в рамките на програмата „Обществено постижение” (ОП).

„Обществено постижение” (ОП) /Public Achievement/ е международна програма, създадена през 1999 г. в Ирландия. Основната ѝ идея защитава тезата, че обикновените граждани могат да променят средата в своята общност към по-добро, като обединят умения, интелект и воля и се ръководят от принципите на демокрацията. Групите по ОП се формират напълно доброволно, състоят се от 5 до 10 деца и се ръководят от възрастен доброволец (учител, студент, обществен деец) наричан треньор или ментор. Обучават се да работят по проект, да идентифицират проблем, да търсят решението му в рамките на закона, да провеждат сами и демократично заседанията си и да извървяват самостоятелно пътя до постигане на заложената цел. При другите видове проектна дейност, този, който довършва започнатото от децата, най-често е учителят, но при ОП това е „забранено”. Пътят се счита за по-ценен от целта, която може и да не се постигне, но добрите/лошите уроци от „пътя” със сигурност променят младата личност в израстването ѝ като гражданин на демократично общество. При ОП целта не оправдава средствата.

Един от най-активните центрове по ОП в Европа е полската НПО, базирана в гр. Нови Сонч, наречена МТО (Малополскиѐ Товаржъство Ошвянтове) – Малополско образователно сдружение. През 2000 г. се създава широка мрежа от ОП организации, предимно в бившите социалистически страни, която работи активно с правителствата и министерствата, и организира големи международни

форуми за ОП групите с най-добри постижения. Гр. Видин е може би най-активният ОП-град със 7-10 действащи групи и ментори. София, Шумен, Горна Оряховица, Перник, Пловдив, Сливен също сериозно се занимават с ОП.

Обикновено на всеки 2 години МТО организира международна среща на децата от ОП-групите и тренъорите им. Такава е срещата в македонския планински курорт „Попова шапка” (близо до Тетово) през август 2006 г., на която се събират над 250 участници, сред които и полският посланик в Скопие, професори от университети в САЩ, занимаващи се с ОП. В последния ден от срещата всяка ОП-група можеше да кандидатства за мини-грант от 500 щ.д. при условие, че си намери партньор от друга страна и съвместно изготвят и защитят проект пред МТО. Групата от ГПЧ „Й. Радичков”, гр. Видин, намира своя партньор в лицето на Джан Гезгьор, студент от Истанбул, и ръководените от него деца. Представителите от двете държави изготвят съвместен проект, с който кандидатстват и спечелват по 250 щ.д. за всяка група, за постигане целита на проекта.

Партньори в проекта са групата по „Обществено постижение”, създадена в Гимназията с преподаване на чужди езици „Йордан Радичков”, гр. Видин, наречена „Ефектът на пеперудата” и група ученици от две училища в Истанбул, Турция.

Описание:

Идеята се базира на факта, че много често децата не познават правата си и последиците от тяхното нарушаване. Дори в редкия случай, когато знаят нещо за правата си, не разполагат с трибуна, на която да изразят мнението си в случаите на тяхното нарушаване. В тази връзка се планира обучение на децата по правата им и запознаване с казуси за тяхното нарушаване. За целта учениците събират статии от вестници, дискутират ги и пишат свои собствени статии, които отразяват мнението им по случаите на нарушаване правата на детето или случаи, в които са били лично въввлечени. Статиите се отпечатват в училищния вестник, който често се изготвя от твърде малка група ученици. Планира се тази инициатива да бъде широко огласена в българските училища и да се стимулира участието на всички ученици в нея. Главна задача на групите по „Обществено постижение” е

повишаване равнището на информираността на широката училищна общественост чрез написване на първите статии.

Създадени са следните материали и инструменти, за да бъдат споделени с партньорите от проекта и с други заинтересовани страни:

1. Статии относно нарушаване на правата на детето, написани от учениците в групата, се изпращат на партньора в проекта с молба за мнение.
2. Специален брой на училищния вестник се посвещава на дейността на чуждестранния партньор по посочената тема, съдържащ подходящи материали за самопредставяне, статии по нарушаване на правата на детето, и др.
3. Изданието (или части от него) се изпраща до партньора в проекта в превод на английски език.
4. Организира се на Интернет форум, по време на който учениците от двете страни да проведат реален разговор по проблемите на нарушаване на правата на детето и работата им по проекта в предварително уговорено време.
5. Всеки участник изготвя и предоставя на чуждестранния си партньор списък от полезни интернет-сайтове по въпроси на нарушаването на правата на детето, който се добавя към собствения му списък. До окончателния списък на сайтове по проблеми на нарушаването на правата на детето имат свободен достъп всички заинтересовани лица, а списъкът се предоставен на световната мрежа от групи за „Обществено постижение“.

Целта на участието в програмата е да се даде възможност на всяко дете да участва в списването на училищния вестник и да изрази мнението си в него.

Очаква се групите по ОП да стимулират:

1. Повишаване на интереса на повече деца към обществените дела чрез четене на пресата и гледане на новините.
2. Повишаване информираността на учениците по проблемите на нарушаване на правата на детето.
3. Формиране на собствена гражданска позиция у учениците относно нарушаването на правата на детето.
4. Оказване на помощ за създаване на собствен училищен вестник.

5. Обучение за придобиване на по-добри умения за писане, включително журналистически умения, чрез писане на статии във вестника по проблемите на нарушаване на правата на детето.
6. Предоставяне на собствени ученически статии на другите партньори, търсейки тяхното мнение за разрешаване на възникнали проблеми.

Групата за „Обществено постижение” фокусира вниманието си върху въпросите, отнасящи се до:

- нарушаване на правата на детето;
- новини в пресата за нарушаване и злоупотреби с тях;
- местни новини (как да се определят и решават локални проблеми).

Ползите от партньорството

По време на цитираната международна среща в Македония, българската група си дава сметка, че представителите на отделните страни знаят много малко или нищо за нарушаването на правата на детето в тяхната собствена страна или в тази на партньора им. С тази цел са споделени знания по съществуващите проблеми в отделните страни и потърсени потенциални решения чрез обмяна на опит в рамките на дейността на нашите ОП групи.

Резултатът от тази трансрегионална инициатива по „Обществено постижение” е повишаване заинтересоваността на голям брой ученици към въпросите за нарушаване на правата на детето и към журналистическото им отразяване, както и на успешното продължаване на писането на статии в регионалните и в националните вестници, като се използва придобитият опит по време на транс-регионалния ОП проект.

Индикатори за изпълнение:

1. Оценъчни дейности след всяка среща на групата;
2. Въпросник в началото и края на проекта, отнасящ се до придобитите от учениците познания по въпросите за нарушаване на правата на детето;
3. Брой ученически статии, публикувани в училищния вестник;
4. Брой международни контакти с партньорите, осъществени по електронен път.

Предварително изготвеният работен план включва:

1. Създаване на нова ОП група
2. Информационно проучване за нарушаване на правата на детето, включващо:
  - колко ученици четат вестници;
  - с колко и каква информация разполагат по темата;
  - начини за събиране на информация за нарушаване правата на детето;
3. Събиране на информация по темата.
4. Изнасяне на презентация пред класа.
5. Написване на статия за училищния вестник, базирана на събраната информация и направена презентация, отнасяща се до нарушаване правата на детето.
6. Изготвяне материали за собствена електронна страница и изпращането им на партньора.
7. Публикуване на списък от полезни Интернет сайтове по проблемите за нарушаване правата на детето след виртуално сътрудничество с партньора.

Участие в проекта

Видин: Планира се създаването 2 ОП групи от 8 ученици всяка, с участието на двете момичета, участвали в международната среща в Македония. Броят на другите ползватели е много по-голям – всички ученици (500) купуват и четат училищния вестник.

Истанбул: Планира се продължаване на сътрудничеството с групите, работили по проекта през миналата година: участие на 8 ученика от Начално училище „Гюленсу“, Истанбул, и 8 ученика от Начално училище „Дженаб Шахабетин“, Истанбул, ръководени от ОП ментори и Джан Гезгьор. ОП екипите са свободни да поискат помощ от други ученици в училищата. Предполага се, че всички ученици от двете училища ще прочетат вестника.

Създаването на групата:

Групата по „Обществено постижение“ в Гимназия за преподаване на чужди езици „Йордан Радичков“, гр. Видин, е създадена през октомври 2006 г. Срещите се състоят всеки понеделник от 13:30 до 15.00 часа.

Учениците от девети и десети клас са информирани за програмата „Обществено постижение“, за досегашната работа по нея, както и за впечатленията от международната среща на всички групи по „Обществено постижение“ от Балканския полуостров (август 2006 г., Попова шапка, Македония).

В първата среща на групата в гимназията участваха петима желаещи, техният брой нарастна в последствие до петнадесет. Новодошлите бяха привлечени от разказите на първите доброволци за интересната работа в програмата „Обществено постижение“.

Срещите:

Първите срещи са посветени на формирането на групата и запознаването с целите на проекта, с партньора и крайния продукт, т.е. създаване на собствен вестник. Идеята е приета много ентузиазирано: да се събират статии от вестници по случаи на нарушаване на правата на детето, да се коментират и да се пишат собствени статии-коментари.

По-късно учениците са запознати с начините на идентифициране на проблеми чрез играта „Миротворци“ - брейнстормингова дейност, при която се поставя казус под формата на конфликт на интереси, и групата трябва да намери мирно разрешение. Поуките от играта са, че децата осъзнават нуждата от организираност, от ръководител на дискусиата, от разпределение на участниците по роли и се убеждават, че мирен изход винаги има. Използват се придобитите умения при търсене „корените на злото“, правят се собствени изводи и да заема активна гражданска позиция. Всички са удивени, колко бързо могат да изминат 90 минути!

На следващите две срещи е представена Хартата за правата на детето като се включва игра по групи, осъзнавайки правото на съществуване, на грижи за здравето, на асоцииране в общности и на личностно развитие.

Чрез тази дейност учениците достигат до извода, че повечето случаи на насилие са в областта на физическото и психическо малтретиране на деца. Търсейки причините, в дискусиите изпъкват следните „корени“ на злото:

- слаб или никакъв интерес или внимание от страна на родителите;
- недостатъчно време, посветено от родителите на собствените им деца;

- лошо влияние на телевизията и провокиращи агресия компютърни игри;
- нервност и агресивно поведение у хората.

Измеренията на агресията са дискутирани като зло номер едно, което ясно проличава от ученическите статии. На тази тема са посветени следващите срещи, и с изключение на първата, другите срещи са ръководени от ученици в ролята им на председатели. Удивителна е емоционалната и духовна ангажираност на председателите и участниците в дискусиата, дълбочината на техните мисли и изразената гражданска позиция. В края на всяка среща се отговаря на типичните за „Обществено постижение” въпроси:

- Какво научихте днес?
- Какво ви хареса и какво не?

Основавайки се на активната си дейност групата постепенно се превърна в истински представител на „Обществено постижение” с все по-голямата самоувереност, че върши нещо различно и полезно. Това породило и името на групата „Ефектът на пеперудата”, което макар и сравнително късно дефинирано, е изключително подходящо и изпълнено със символика. Обстойна и много интересна информация за The Butterfly Effect има в Уикипедия. Според теорията на хаоса и Лоренцовите уравнения, отнасящи се за всяка нелинейна система, минимални промени в началното състояние на системата, водят до огромни промени в крайното ѝ състояние. На теория, трепването на крилата на една пеперуда в България, може да предизвика тайфун в Нова Зеландия. За децата от групата символизъмът означаваше: „Ефектът на пеперудата” = Аз мога да променя света към по-добро. Пред заместник министър-председателя и министър на образованието и науката, г-н Даниел Вълчев, бе направена презентация от групата „Ефекта на пеперудата” и лично му връчи папка с теорията за „Ефекта на пеперудата”,

Крайният продукт:

През декември започна изготвянето на истинския вестник. Появява се и проблем – нито една печатница не приема поръчки поради коледна свръхзаетост. Но групата вече знае как да се справя с възникнали проблеми. Учениците изготвят шаблон на вестника и го размножават на училищната копирна машина. На последните срещи се дискутира какво да бъде публикувано и какъв да бъде

дизайнът на вестника. А статиите се оказват толкова много за осемте страници на първото издание на вестник „REFLEXION”. Затова половината от тях се публикуват във втория брой. Бюджетът по проекта е използван отговорно и много пестеливо.

Използвайки програмата PageMaker, един от участниците в групата, подрежда статиите като в истински вестник. Може би първият брой не е много професионален, но изглежда добре като първи опит на една напълно аматорска ученическа вестникарска редакция. Учениците правят всичко сами, включително размножаването, отделяйки за него време през зимната си ваканция.

Междувременно вестникът е преведен на английски език и изпратен до партньора в Истанбул и до МТО – Полша.

Виртуалното общуване:

На 11.01.2007 г. е осъществена последната цел по проекта – Интернет среща в реално време между училищата във Видин и в Истанбул, улеснена от закупените по бюджета камери, слушалки и външна памет, и продължава един час по Skype, от 13 – 14 часа. Българските ученици с радост общуват на английски със своите турски връстници и научават, че и други групи извършват подобна дейност по програмата „Обществено постижение”.

Осъществяване на проектните цели:

1. Членовете на групата повишават интереса си към обществените дела, четейки пресата и гледайки телевизионните новини.
2. Те стават много по-информирани по въпросите на правата на детето и участват в много различни дискусии, свързани с правата на детето, които ги провокират да заемат и изразяват гражданската си позиция, да осъзнаят ролята си в обществото и да изразяват мнението си във вестникарски статии.
3. Учениците създават самостоятелно свой собствен вестник, в който могат да поместват онова, което сами преценят. Това им дава увереност в собствените им способности на свободни, съзнателни личности.
4. Проектът дава на участниците възможност за сериозна работа с краен резултат издаването на реален вестник. Те научават много за „Обществено постижение”, за методите на групите, за правата на детето и за тяхното нарушаване, участват в

сериозни дискусии по сериозни проблеми и са удовлетворени, че вършат нещо добро за общото благо.

5. Дискусиите и процесът на списване на вестника спомагат за развитие на ученическите умения за говорене пред публика и създаване на статия, откривайки по този начин журналистиката. Със сигурност няма да забравят, че някога са започнали това занимание с „Обществено постижение“.

6. Най-радостното постижение е, че учениците продължават дейността си по програмата „Обществено постижение“ през 2007 г. и издават и втори брой на вестник REFLEXION, подготвяйки и последния за годината брой трети, посветен на изпращането и сбогуването с абитуриентите на гимназията.

РАБОТАТА ПО ПРОЕКТИ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА ОСМИСЛЯНЕ НА СВОБОДНОТО ВРЕМЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

*Лиляна Богашева, Мария Цонева, Лиляна Стойчева
СОУ „Пейо К.Яворов”, гр. Стралджа, област Ямбол*

Свободното време на ученика не може и не бива да се разглежда самоцелно, извън цялостното индивидуално личностно осъществяване, извън многообразието на социалния контекст и значимите обществени цели. Именно в свободното си време учениците продължават да затвърждават конкретни знания за природата и обществото, да проникват в измеренията на човешките взаимоотношения, да отстояват своя жизнена позиция в реални и нестандартни ситуации.

Училището трябва да възвърне своята привлекателност, да възстанови регламентираните извънкласни дейности и да ги изпълни с реален смисъл за учениците, съобразно с тяхната възраст, заложи, интереси и стремеж за самоусъвършенстване.

Във връзка със Световната година на физиката – 2005, СОУ „П. К. Яворов”, гр. Стралджа, успешно защити проекта „Физиката – прозорец към света” чрез НПО „Младежта за просперитета на град Стралджа”, финансиран от Държавната агенция за младежта и спорта. Целта на проекта бе да създаде условия за развитие на творческия потенциал на учениците и популяризиране постиженията на съвременната физика и астрономия, на творческите способности на участниците чрез повишаване знанията по физика и астрономия, практическото приложение на физичните закони, естетическо възпитание чрез наблюдаване на природните явления.

В работата по проекта бе използвана нестандартна, нетрадиционна форма - физиката бе свързана с изобразителното изкуство, с българския фолклор, с литературата, информационните технологии и фотографията.

Целта на семинара ”Време и календар” бе да разгледа времето и календара не само в астрономически аспект, но също така да представи една по-разчупена, нестандартна форма на отражението им в народните празници и българския фолклор. За база бе използван събран изворов материал от локално изследване на традиционната народна култура на населението от град Стралджа.

Участниците в проекта проведоха теренно проучване за традиционния народен календар и астрономическите познания на населението от град Стралджа чрез анкети - разговори с над 30 души на възраст около и над 70 години.

Учениците придобиха нови познания за празниците Еньовден, Андреев ден, Великден и Коледа. На Бъдни вечер коледарите получават като дар вит, девет пъти превит кравай с кръгла форма. Научиха, че е свързан с култа към Слънцето.

Според астралните легенди, разказвани от стралджанци, Слънцето е живо същество, най-често млад момък с име Райко, произхождащо от представата за Рая като най-красивото място на света. Учениците научиха от информаторите, че още от древността хората са знаели, че Луната е най-близкото до земята небесно тяло и влиянието на нейните фази се свързва с медицината и стопанската дейност.

Типично за Стралджанския край е последната фаза на Луната да се нарича „стар месец“, „стара свещ“ или „разсип“. По това време лечителите лекували болестите, защото вярвали, че както Луната намалява, така и болестите си отиват от човека. При пълна месечина било добре да се садят семена за посев, цветя и дървета, да се започне нова работа, оран или сеитба.

От старите стралджанци до нас са достигнали легенди и наименования за звезди и съзвездия - според тях на небето има различни звезди: „малките са на сиромасите, големите - на богатите, а най-светлите - на царете и юнаците“. Събраната информация посочва, че нашата галактика е известна като куп звезди наречени Млечен път, Кумова слама или Сламата. Със своята красота Млечният път вдъхновява стралджанските майсторки на престилки да го втъкават в тях. Голям интерес предизвика представената престилка, наречена „Звездите“ - на тъмносиня основа, символ на нощното небе. Извезаните с бели конци малки фигурки символизират Млечния път, а в ярки цветове греят големите звезди.

Изследването върху народния календар и астрономическите познания сред най-възрастните жители на град Стралджа провокира интереса на участниците към усвояване на малко известни факти за астрономически явления, запазени в стралджанската фолклорна съкровищница и осмислиха свободното им време.

Все по-често в педагогическата практика се работи с мултимедийни приложения, което повишава познавателната активност на учениците и емоционалния фон в часа. В рамките на семинара „Физиката и информационните технологии“ учениците се запознаха с историята на компютрите, с възможността да се работи в

определена симулационна среда с подходящ софтуер, както и с богатите възможности на глобалната мрежа Internet за осмисляне на свободното им време.

Пример за това бе пътуващият семинар до Родопите, с посещения на историческите обекти, паметници на културата, музеи и обсерватории. Бяха посетени Националната астрономическа обсерватория на Рожен, пещерата „Ягодина”, където бе проведено бинарно занятие с фотосесия на наблюдаваните физични явления, приказната Националната астрономическа обсерватория и Планетариума в гр. Смолян, Спелеоложкия музей. Своите преживявания и опит, заедно с посланието на пещерните хора към съвременния „хомо сапиенс”, участниците споделиха в брошура, която отразява цялостната им дейност по проекта.

За формиране на естетически усет чрез изучаване на оптичните явления допринесе семинарът ”Средства за наблюдаване, възпроизвеждане и отразяване на физичните явления чрез фотография”, в който учениците се запознаха с богатия език на фотоизкуството - език на образи, на визуално възприемани модели на живота, които съществуват конкретно и осезаемо.

Чрез посочените дейности, както и с проведеното бинарно занятие ”Как да напишем есе на тема ”Физика и още нещо...”, приложихме съвременната парадигма на мислене в образованието, т.е. превръщането на ученика от обект в субект. Това състояние се оказа продуктивно, тъй като учител и ученик са равнопоставени, те са двата полюса на субекта на учението.

Интердисциплинарните връзки допринесоха за реализиране на семинара ”Средства за отразяване на физичните явления чрез изобразителното изкуство”, където чрез пространството и времето учениците „вплетоха” законите на физиката в красотата на изобразителното изкуство, а представените рисунки на изложбата „Изкуството да изобразиш физични явления чрез рисунка” повишиха емоционалното състояние на участници и гости.

С желание бе подредена изложбата „Физика в образи”, в която направените снимки с истински професионализъм и красиво оформените модули със снимков материал предизвикаха истинска естетическа наслада у ученици и гости.

На заключителния семинар ”С какво ме обогати участието ми в проекта ”Физиката - прозорец към света”, участниците в проекта, а и всички, допринесоха за неговото реализиране, получиха сертификат за активно участие.

Спазвайки принципите на ЮНЕСКО и прилагайки новите европейски образователни модели, участниците в проекта:

- постигнаха надграждане на знания и умения по физика, литература, изобразително изкуство и краезнание;
- задълбочиха познанията си по гражданско образование;
- затвърдиха уменията си за работа в екип;
- усвоиха вземането на компромисни и групови решения;
- усъвършенстваха уменията си за вземане на интервю;
- чрез средствата на изобразителното изкуство, фотографията и писаното слово изразиха своето лично отношение към изследвания проблем – сътвориха рисунки и фотоснимки, написаха есета.

Работата по проекти още веднъж доказва своите предимства за ангажиране на ученици с различни интереси и заложби.

Ето защо извънкласните дейности са успешната формула за осмисляне на свободното време на учениците, както и за борба с наболелите проблеми на съвременното. Те са и съвременен метод за утвърждаване на европейските ценности, а същевременно и формула за създаване на една желана от учениците територия-училището, защото има ли училище - животът продължава, и ще го има и след нас, за да го опазим за тях- децата на БЪЛГАРИЯ и на света.

Елементи на ученическо самоуправление в СОУ „Христо Смирненски”, гр. Брезово

Иванка Велкова

СОУ „Христо Смирненски”, гр. Брезово, област Пловдив

Не е време да се въоръжаваме със страхове, а с информация. Само с разбиране и сътрудничество можем да преодолеем възникващите проблеми пред нас в началото на 21 век.

Всеки ученик да намери своето място в училищния живот, да прояви своя талант, да се чувства значим сред връстниците си, е едно от предизвикателствата на съвременното образование. Потокът от информация при учениците е голям, а те самите са във възраст, в която искат да получават все повече и все по-нова информация. В периода от 13 до 18 години те имат високи идеали и търсят бързото им реализиране. Да мотивираш ученика за една или друга дейност е водещото начало към успеха. При съвременното обучение и възпитание най-важно е да се подтикнат учениците да развият своите заложби, да се научат да изказват своето мнение свободно, да разширяват знанията и уменията си. А пред техните възпитатели стои задължението да предизвикват постоянен интерес към новостите в наука и знанието, да подпомагат учениците при формирането на тяхната ценостна система.

Създаването на Училищен парламент по подобие на Народното събрание е един от подходите, който мотивира учениците за самоуправление, активна творческа дейност и участие в общоучилищния живот.

Ученическият парламент в СОУ „Христо Смирненски”, гр. Брезово се състои от 27 члена. Към него са изградени Комисии по Антиагресия, Иновации и идеи, Доброволческа работа и Благотворителни дейности. Всяка комисия заседава по актуални проблеми, предлага идеи и търси пътища за решаване на проблемите. Отговорността, която имат председателите на комисиите и участниците в Парламента им дава самочувствие на хора със социална принадлежност, от което всички се нуждаят.

По метода „Връстници обучават връстници” са обучени 21 доброволци от клуб „Вяра в бъдещето” към Български младежки червен кръст, гр. Пловдив. Всички те участват

в извънучилищни обучителни семинари. Формират така наречената лидерска група, която се занимава с изнасяне на лекции, ролеви игри, беседи и мини форуми пред своите връстници в училище и в училищата от съседните селища.

Основните теми са :

1. Превенция на наркоманията.
2. Превенция на трафик на хора.
3. Превенция на ХИВ/СПИН.
4. Превенция на агресивното поведение на юношите.

Всички дейности, свързани с превенциите на наркоманията, трафика на хора и СПИН, се организират от доброволците. С тази цел те организират хепънинги, ролеви игри и беседи пред своите съученици. Познанията от семинарите, подкрепени от личното им творческо въображение им помагат да преодоляват трудностите. Всяко едно събитие, с положителен резултат мотивира учениците да продължават да търсят в тази посока нови изяви. Така тези допълнителни форми спомагат за формирането на активна жизнена позиция у подрастващите, за усъвършенстване на комуникативните им умения .

Трите форми на работа са:

1.Превенция на наркоманията – приоритетна тема в извънкласната и извънучилищната работа в СОУ „Хр.Смирненски”. Община Брезово и училищното ръководство подпомагат обучението на учениците в специалните семинари, които се провеждат извън града, съвместно с още две общини. На тези семинари специалисти от РДВР, гр. Пловдив, медицински лица и психолози обстойно запознават доброволците с видовете психоактивни вещества и последствия при употреба и злоупотреба с тях. Обучават ги в оказване на помощ и по метода „Връстници обучават връстници” . Семинарите са придружени от ролеви игри, възпроизвеждащи ситуации, в които учениците могат да попаднат, и от възможностите да се справят в подобни ситуации. Другият вид ролеви игри са насочени към формиране на умения учениците сами да представят подобни ролеви игри пред своите съученици, като по този начин ги обучават. Затова и интерактивният метод “Връстници обучават връстници” спомага за добрата адаптация на учениците в една неформална среда. Този вид извънучилищно обучение подобрява общуването, повишава личната самооценка на участниците и подпомага формирането на тяхната жизнена позиция, обучава във взаимопомощ и партньорство.

Обучението на доброволците е тримодулно – от теоретичен и фактологичен материал, подкрепен с реални факти и филми, през ролевите игри по темата, до подготовката на учениците сами да изготвят и поднесат информация пред своите връстници. Важен етап за всички участници са не само семинарите, но и представянето им след това пред техни съученици. При този процес е необходимо учениците да покажат знания, творчески умения, стремеж да заинтриговат групата с информацията, която искат да поднесат. Тези моменти ангажират ученика, карат го да се чувства съпричастен към събитията на нашето съвремие. Това му помага да формира своите лидерски качества. Така, предоставяйки предварителна информация за вредата от наркотиците, доброволците се занимават с актуални теми, чувстват се отговорни, и едновременно с това формират своята жизнена позиция.

Всяка година в училището се провеждат анкети за определяне нивото на употреба на наркотични вещества от учениците. Провеждат се хепънинги под надслов „Да кажем **не** на наркотиците”, изготвят се плакати, щанд, на който се презентират уеб сайтовете, изготвяни от нашите ученици, раздават се диглянки и брошури, а текущите събития се отразяват в училищния вестник.

2. Превенция на трафика на хора. Вниманието върху тази тема бе привлечено от работата на 4 момичета от клуба, които подготвиха информация и проведеха мини форум. А разказите им по действителни случаи бяха придружени от филм за българката Светлана. Форумът бе организиран за момичетата от 8 до 12 клас и придружен от анкета и информация, за начините да са работи и учи в чужбина.

За дискусии бе поканено представителството на Международната организация по миграция в гр. Пловдив. Бяха проведени две дискусии, придружени от последния филм, изготвен по действителни случаи с трафиксирани момичета и жени. Учениците се запознаха и със законовата нормативна база в тази насока.

Последната дискусия премина под патронажа на министъра на транспорта Петър Мутафчиев, на която бяха подкрепени инициативите на училището за алармиране на младите хора и повишаване на тяхната осведоменост.

3. Превенция на ХИВ – СПИН. Чрез беседи, ролеви игри и анкети, учениците-доброволци осъществяват връзка с останалите свои връстници. По специални програми за превенция на СПИН бяха обучени 2 –ма доброволци. Методите, които се прилагат и в тази сфера, са подобни на тези по превенция на наркоманията.

4. Превенция на агресивното поведение на юношите. Включва предимно ролеви игри, в които учениците попаднали в ситуация на конфликт или проблем, стигат до определени решения, водени от обучените доброволци.

Бяха организирани семинари също и в Основно училище „Св. Св. Кирил и Методий”, с. Стрелци, Основно училище „Илия Камов”, с. Чоба, Основно училище „Кирил и Методий”, с. Борец, в община Брезово, Пловдивска област.

Резултати от положения труд: две ученички са наградени с грамоти „Доброволец на годината” за 2006 г. от БМЧК, гр. Пловдив; бе заснет филм от ТВ „Сат”, гр. Пловдив, в който е споделен опитът за представяне на извънкласната дейност в медийното пространство, участие в научно-практически конференции, публикации в изданието на МОН вестник „Аз буки”, публикации по посочените въпроси в училищния вестник.

Всички тези дейности свързани с извънкласната и извънучилищната дейност спомагат за формиране на личността, на нейната ценостна система. Подпомагат изграждането на по-добро отношение към заобикалящия ни свят. Така формирането на жизнена позиция помага на учениците да участват в инициативи в региона на община Брезово. Системно организират благотворителни концерти, посещения на Дома за деца в с. Зелениково общ. Брезово. Училища в други селища в общината също приемат с интерес ролевите игри и беседите по актуални теми на доброволците. Формирайки нагласи и търсейки новото и полезното, учениците от СОУ “Хр. Смирненски” по-лесно посрещат предизвикателствата на новото време.

5. Обобщение

Чрез метода „Връстници обучават връстници”:

- се формират лични качества и умения у учениците, които стават обучители;
- привличат се други ученици, защото обучителите стават лидери и имат последователи;
- формират се умения за работа в екип;
- формират се нагласи и умения, чрез които учениците поемат отговорност за действията си;
- улеснява се общуването между по-големите и по-малките ученици;
- работи се успешно за интегриране на малцинствените групи;
- придобиват се умения за общуване с непознати.

Налага се изводът: **Информираният човек е свободен в своя избор.**

***Ограничаване на
отпадането и насърчаване
посещаването на учениците
в училище***

Всяко дете желае да се изяви

Или как сценичните изяви помагат на учениците да открият още една причина, за да ходят с желание на училище

Теодора Кирякова
Основно училище „Св. Св. Кирил и Методий”, гр.
Първомай

Училището трябва да бъде най-красивото място във всеки град и село – толкова красиво, че непослушните деца трябва да бъдат наказвани със забрана да ходят на училище на следващия ден.

Оскар Уайлд

Познавайки чувството за хумор и ирония на Оскар Уайлд, можем да се зачудим какво точно е имал пред вид - дали става дума за външния вид на сградата на училището, дали за случващото се в него, дали училището е като красива книга с учебно съдържание или красотата се заключава във всичко това, взето заедно. Във всеки случай преди много години писателят е изказал на глас нашето твърдо убеждение - **училището трябва да бъде желана от ученика територия**. Задача – понякога трудна, понякога възпрепятствана от какво ли не, но в крайна сметка постижима, съдейки по споделения опит.

Създаването на предпоставки за интереса на учениците към училището е проблем, който не може да бъде решен от един директор или от един учител. Непостижима би станала тази цел, ако заложим на опита, който имаме само по един от аспектите на проблема. Едно училище няма да се превърне никога в желана от учениците територия ако само сградата и класните му стаи са привлекателни, а уроците са скучни и учителите не дават възможност на учениците да реализират свои идеи и желания. Ето защо опитът, който ще споделя, е полезен, но не е панацея.

Основно училище ”Св. Св. Кирил и Методий” е най-старото училище в град Първомай, правоприменик на първото класно училище в града. Преминало през времето, оцеляло и без сграда след земетресението през 1914 г., присъединявано и отделяно от гимназията в града, то съществува и днес въпреки

демографската криза. В училището учат над 300 ученика, а 50 процента от учениците са от ромски и турски произход. Материалната база е внушителна, но в окаяно състояние; отоплението е с твърдо гориво.

Искам да вярвам, че една от причините децата все пак да искат да учат в това училище е моята и на колегите ми извънкласна работа, оползотворяване на времето на учениците по най-добрия начин. Някои избират спорта, други задълбочават интересите си в определени науки.

Залагайки на принципа, че едно нещо е желано, ако е доброволно избрано, реших да работя за сценичната изява на учениците. Не помня дали прочетох някъде, дали го чух или сама стигнах до този извод, но непрекъснато се убеждавам в едно нещо: **няма дете, което да не желае да се изяви, няма дете, което да не иска да бъде забелязано**. Едни искат да се извият в спорта, други – в науката, но почти всички деца мечтаят за изява, за аплодисменти.

Когато училището се превърне в сцена, в репетиционна зала, в място, където можеш да станеш известен, то се превръща в територия, желана от всички деца.

През годините си изградих система от принципи, които се опитвам да спазвам:

- I. **Доброволност** – макар да съм убедена, че всички ученици се чувстват щастливи и изпитват удоволствие след една сценична изява, не си позволявам да заставям някого да участва в спектакъл или концерт. Мога да убеждавам, да давам примери, да обещавам удовлетворение, но не желая деца да излизат на сцената пряко волята си. Това неминуемо се забелязва от зрителите, от съучениците, от публиката. Ученикът трябва сам да решава в какво да участва. Неговата мотивация може да е вътрешна – така както е при природно надарените артисти и певци. Мотивацията може да е свързана и с желанието да бъдат забелязани, да зарадват родителите или приятелите, да получат очакваната награда. За мен това няма особено значение - стига, разбира се, да не е продиктувана от страх (например поради лошо отношение на учителите или възможно наказание).

- II. Друг важен принцип е, *учителят да не допуска да слиза до нивото на ученическите взаимоотношения, макар и да не е в ролята си на „човека зад катедрата“*. Понякога казвам: „Не трябва да се превръщаме в техни приятели”, но това не означава, че „трябва да сме техни врагове”. Имам предвид, че учениците избират своите приятели, но ние трябва да сме нещо повече от довереници, с които ги свързват общи интереси. Учителят, ръководител на един състав, трябва да бъде за тях духовен водач, ерудит, пример за подражание, човек, който може да им даде повече от задължителното учебно съдържание, може да им разкрие красотата на света, на чувствата, на изкуството по друг начин; да бъде различен от този, когото познават в ежедневието - и това трябва да им допадне. Ако един учител няма какво да им покаже допълнително, ако децата не научават нещо ново, те губят интерес. Тогава работата с тях става вяла, представянето им е слабо и те не получават удовлетворение. А за учениците това е най-важното - да се почувстват щастливи от своето представяне.
- III. Основен принцип в моята работа е *правото да се изявяват само учениците, които наистина са положили труд и усилия за изграждането на един концерт или спектакъл*. Подготовката и репетициите са съществена част от възпитанието и обучението на учениците. Те трябва да са наясно с трудностите, трябва да знаят, че доброто представяне зависи от добрата подготовка и сами да се стремят към нея - трябва да полагат усилия за усъвършенстване. А това е моментът, в който учениците получават знанията си на практика, а не на теория. Дисциплината, трудолюбието, стремежът за постигане на високи резултати се превръщат в истински ценности, а не просто в изисквани навсякъде неща.
- IV. И накрая: каквото и да правят учениците в извънкласните форми на работа, както и да се държим с тях, колкото и добре да сме ги запознавали с театъра или с музиката - всичко това няма да има ефект, ако децата не се изявят, не покажат постиженията си, ако не бъдат забелязани или стимулирани с положителна оценка.

Абсолютно задължително е да се намери форма за изява, по възможност повече от една. Само тогава учениците се чувстват удовлетворени и е ефективен нашият и техният упорит труд. Един от най - важните си уроци като ръководител на ученически състав получих още по време на неговата първа изява. След края на един концерт направих забележка на част от участниците във връзка с тяхното представяне. Една ученичка се обърна към мен и ми каза: „Ако ще ни се карате - никой повече няма да иска да участва”. Тогава разбрах - това, което представят те, е моят труд. Ако аз съм успяла - те ще се справят, ако не съм - те не са виновни, а аз съм длъжна да ги поздравя за присъствието и да им благодаря за участието.

Разбира се, винаги могат да се измислят още правила и принципи. Моята система няма претенциите да е изчерпателна аксиоматика на една теория. Но това според мен са най-важните принципи, които е добре да бъдат спазвани. Когато работя по този начин, зная, че нещата се получават. Потвърждението идва всяка година през октомври - когато децата сами идват при мен и ме питат: „Тази година какво ще правим за Коледа?” и „Аз с какво мога да участвам?”

Проведох блиц-анкета с част от учениците в училището ни. Поставих на учениците задачата да изброят три неща, които биха променили и три неща, които не биха променили в нашето училище. Учениците отговориха и посочиха най-наболелите за тях проблеми. Приятно ми стана когато прочетох, че 60% от отговорилите не искат смяна на учителите или промяна в отношенията учители – ученици. По-важно и по-интересно за мен обаче беше дали анкетираните ще се сетят за свободното си време, за извънкласните дейности и ще изразят мнението си за тях. Отначало бях разочарована, че сценичната изява не е често споменавана дейност. Около 21% отговарят, че желаят повече културни мероприятия, някои споменават театъра като част от тях. 3 % искат да се запазят музикалният театър и вокалната група. Почти толкова ученици харесват спортните мероприятия или искат те да се увеличат. В първия момент ми се стори, че този процент е малък. След това обаче, разсъждавайки и разговаряйки с учениците по тази тема, стигнах до няколко много важни извода. За учениците от

нашето училище музикалният театър и вокалната група съществуват и се сливат с училището ни, а това не трябва да се променя. От друга страна, те самите се променят, преминавайки в по-горен клас, дообогатяват се и се развиват. За тези форми на извънкласна дейност говорят по-често учениците от 5 и 6 клас, и много по-рядко осмокласниците - тези, които години наред участват в сценичните изяви. Изхождайки от презумпцията, че ако за едно нещо не се говори, значи с него всичко е наред - за нашите ученици сценичните изяви са част от нормалното ежедневие на училището. И ако за тях това е естествено, въпросът, който си задава страничният наблюдател е с какви усилия, с какъв труд е постигнат успехът?

Всичко, което днес представлява театралният състав на училището, е дело на „един отбор“. По време на подготовката учениците научават на практика още един урок - ръководителите на музикалния театър в училището работят в екип. Учениците могат да наблюдават нашата работа и организация, разбират какво означава всеки да носи отговорност и как заедно се постигат резултати. Полезно е да знаят, че всеки учител има своя задача: аз - режисьорската; учителката по музика - певческата; корепетиторът – аранжорската и записа на песните; хореографията и сценографията възлагаме на преподавателя по изобразително изкуство. Понякога към екипа на ръководителите се присъединяват и други колеги.

Трудностите започват с търсенето на подходящ сценарий. Децата са ученици от 5 до 8 клас, вече са излезли от периода на „детските приказки“, но все още са малки, за да играят пиеси за възрастни. Освен това, за да съчетаем различни сценични изяви, търсим музикални пиеси или оперети. Понякога се намират интересни текстове, но музиката се оказва архаична, неподходяща или просто липсва музика, и тогава музикалните ръководителки започват да играят ролята на композитори и аранжори. Изработването на декори и костюми пък отнема не само време и усилия, но изисква и немалко разходи. Но очакването на празника, на радостта и щастието след спектакъла, поддържат ентузиазма, карат ни да се чувстваме необходими и полезни. Защото чрез сценичните изяви на учениците постигаме няколко много важни цели:

1. Ако децата чувстват вниманието на своите родители и учители, ако знаят, че са обичани и получават положителни оценки за труда си, нямат причина да предизвикват близките си с отрицателно поведение. Заети с полезни извънкласни дейности, те се чувстват пълноценни.
2. Според редица психолози натрупването на агресия може да бъде предотвратено именно чрез любовта към изкуството. Понятията *добро* и *зло* стават по-разбираеми, по-осезаеми. На преден план излизат положителните емоции и чувства.
3. Всяка пиеса или концерт по своеобразен начин осъществява връзка с няколко учебни предмета - литература, история, музика. Понякога се налагат разговори за обществени и исторически процеси и явления, за географски особености, или представяне на творчеството на известни поети, писатели, композитори.
4. Участието на учениците в театрален състав или в друга сценична формация задълбочава техния интерес към сцената. Те започват да разбират това, което се случва, когато отиват на представление. Чувстват се добре, защото могат да дадат реална оценка на актьорите или певците, сами откриват добрия опит и добрата игра, обогатяват своята култура. Особени усилия трябва да се положат за учениците от малките населени места, където посещението на театър или концерт на голяма сцена е доста затруднено.
5. Изключително ни радва установеното трайно сътрудничество между нашето училище и църквата в града. Децата от вокалната група станаха част от Великденските празници, а под патронажа кметството ежегодно участват и в отпразнуването на Деня на християнското семейство и християнската младеж. Те вече имат още една сцена за изява – радост не само тях, но и за всички християни в града. А ние, учителите, сме доволни, защото учениците се запознават отблизо с християнските ценности, празници и служби.
6. Като ръководител на театралния състав ми се иска да работя за постигане на още една голяма цел – укрепване на връзките между деца и родители. Сценичните изяви на учениците трябва да привлекат и родителите им, за да получим съдействието им не само като зрители. Те могат да бъдат

полезни по различни начини - да помогат за изработването на костюми, за набирането на средства, за осигуряване на награди за учениците.

За най-голям успех в работата ми със сценичните състави считам проявеното от самите деца желание да играят, да идват доброволно на репетиции. Всички останали успехи се дължат на техния труд и амбиция. Всяка година организираме поне по един концерт и по една пиеса - всеки път получаваме поздравления, а много често и награди - екскурзии, посещения на театър, разходки или дискотеки. За това съдейства един от най-големите ни поддръжници - кметът на града г-н Ангел Папазов.

Досега в конкурси и фестивали са участвали само децата от вокалните групи. Мечтата ни е в най-скоро време да участваме в преглед, фестивал или конкурс за ученически театрални състави, да „сверим часовника си” и да покажем на какво сме способни. С колегите от екипа сме убедени, че такова участие би донесло много положителни емоции на нашите артисти, певци и танцьори, и би ги накарало да се изявяват на сцената с още по-голямо желание.

Мотивиране на неохотния ученик

Биляна Николова
Професионална гимназия по облекло, обслужване и транспорт
гр. Дулово, област Силистра

УЧИЛИЩЕТО - ЖЕЛАНА ТЕРИТОРИЯ И НА НЕОХОТНИЯ УЧЕНИК

Мотивиращи и педагогически методики, практики и разнообразни форми за активно участие на учениците в учебно-възпитателния процес

Много наблюдения в класните стаи показват, че почти всички учители в България използват традиционните методи, които се основават на ръководната роля на учителя. Най-честият резултат е пасивността на учениците. В най-добрия случай участието на целия клас може да бъде живо и активно за развиване на умения, към които се стреми всеки учител: затвърдено познаване на фактите, бързи, гладки и смислени устни отговори...и дисциплина. С въвеждането на новости в процеса на обучение се търсят начини за разчупване на традиционния и често скучен дори за учителите метод, чиято цел е усвояване на определен обем знания и на готов учебен материал. В противен случай отново се завръщаме към типичния училищен ден с разочарованията от неизпълнени очаквания и възникващи стресови ситуации.

Как да се справим?

Как да накараме неохотния ученик (този, който според М.Шчетинин и Дебора Бел, е дошъл на училище само защото в него е по-малко скучно от дома) да слуша внимателно и да участва пълноценно в час? На този въпрос няма готов отговор, който да послужи безотказно във всеки отделен случай. Особено трудно е да се работи с паралелки с професионална насоченост, съставени изцяло от момчета. В тях ролята на учителя по български език и литература е особено важна. В цел се превръща не само преподаването на урока, но и подобряване речевото поведение на учениците. Всеки учител е изпитвал желание да изгони от час невъздържан и агресивен ученик.

В Професионалната гимназия по облекло, обслужване и транспорт, гр. Дулово, има две изцяло „мъжки“ паралелки. Темпераментни и често буйни, учениците са предизвикателство както за младия учител, така и за дългогодишния преподавател. Много често традиционните методи не постигат

желания резултат - учебният час се превръща в бойно поле, където един срещу друг застават чест, достойнство и авторитет, нетърпение и незаинтересованост.

СТИЛОВЕ НА УЧЕНЕ ?

Като характеризираме всеки от проблемните ученици, ние ги групираме в зависимост от типа темперамент, индивидуалните качества, личностните характеристики. Така се получават групи, в които преобладават ученици с различна интелигентност, умения и таланти. На тази база се съставя „програмата” за часа. Както знаем, темпераментът управлява поведението и ако съумеем да използваме правилно това, ще създадем „идеалния” или в най-лошия случай достатъчно мотивирания за работа ученик.

На базата на изложеното до тук могат да бъдат разграничени няколко типа ученици. За всеки от тях прилагаме специфични методики, отговарящи до голяма степен на възприемането на учебния материал от тях. Често срещаният в гимназията тип поведение може да бъде изразен с думите „Предизвиквам те да ме учиш!”. Ето и изведените характеристики на характера:

ПОВЕДЕНИЕ И ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ХАРАКТЕРА на ученика, който

казва:

„Предизвиквам те да ме учиш!”

ПОКАЗАТЕЛИ

- импулсивен
- независим
- разсейващ се
- подвижен
- кратко задържане на вниманието
- постоянно в движение

НО

- обича разнообразието и приключенията
- състезаващ се
- бърз
- изобретателен
- отзивчив

НЕ ОБИЧА

- рутината
- да седи мирно
- четене или седене
- установени практики

Как да обезвредим тази БОМБА СЪС ЗАКЪСНИТЕЛ?

Колкото и да се опитваме да го моделираме, оказва се невъзможно такъв ученик да бъде променен. Дали да привикнем към неговата предизвикателна природа или да се предадем? Първата стъпка е да го приемем такъв, какъвто е. Втората – да използваме

Методи, които дават добър резултат в нашето училище:

1. Изпълнение на краткосрочни проекти: съставяне на въпросник с ключови думи от дял, урок, цикъл уроци (с или без помощта на учителя), подходящи за състезание или викторина.
2. Да имитира /изиграе сам или с помощта на съученици героя от разглежданото произведение така, както си го представя.
3. Да потърси (най-добре в Интернет) или да нарисова сам илюстрации към дадено произведение.
4. Да „допише” произведението, актуално за часа.
5. Незабавно възнаграждаване на доброто поведение и свършената работа. (Понякога една обикновена, но искрена похвала е особено полезна.)
6. В свой бележник учителят прави таблица или диаграма на успеха на ученика (нещо, различно от оценка), която при необходимост се показва.
7. Понякога и специалното отношение може да бъде мотивиращо. (Позволете му да играе ролята на учител през последните пет минути от часа. Нека задава въпроси върху вече предадения урок и посочва ученици, които да отговорят. Не всяко дете има късмет да играе ролята на учител и да го взимат на сериозно като такъв!)
8. Установете силно ръководство, ясно очертайте границите, които не трябва да се преминават.
9. На всяка цена трябва да се избягват отношения и ситуации, в които на ученика да се(подс)казва, че не знае нищо.

Този път поглъща много време, усилия и търпение, но това е най-късата пътечка, която в повечето случаи дава резултат. По-традиционният подход само води до агресия, съпротива и загуба на интерес.

КАКВО, КОГА И КАК ДА ПРЕПОДАВАМЕ на ученика, който казва

„Хей, всички вие, вижте ме!”

ПОКАЗАТЕЛИ

- обича да чете
- отзивчив
- амбициозен
- драматичен
- схватлив

И

- популярен сред връстниците
- широка област на интереси
- не е състезателен

НО

- лесно забравящ
- безгрижен
- не обича сухи лекции
- не харесва рутинни задачи
- не обича липсата на избор
- ограничава интереса си само в няколко области
- често провалът или отрицателната оценка на неговата работа се тълкуват като провал или отхвърляне на него самия.

Ето нашият споделен опит:

На група ученици от десети клас беше поставена задача за урок ”обобщение”: „Театрална интерпретация на изучените произведения по литература с текст, написан от самите ученици и доближаващ се максимално до стила на автора, обект на интерпретация. Автори: Дж.Бокачо („Декамерон”), Д. Дефо („Робинзон Крузо”), Ал. Дюма („Граф Монте Кристо”), Мигел де Сервантес („Дон Кихот”) и др.

Беше пресъздадена атмосферата на интерпретираното произведение с подходящи тоалети, прически и аксесоари, доближаващи се максимално до духа на времето, в което са написани произведенията. На всеки от участниците бе предоставена възможност да избере автора или героя, чиито текст да пренапише по начин, който смята за подходящ. Бяха пресъздадени идеи и ценности, специфични за изучените епохи. Учениците изследваха смисъла на понятията и персонализираха значението им, като показаха заинтересованост, оригинално мислене, творчество и гъвкавост.

След интерпретациите “публиката” направи общи заключения, изказа впечатления относно пресъздадените идеи и герои, и индивидуалните изпълнения. Мероприятието нямаше състезателен характер, което позволи да се създаде атмосфера, изпълнена с дух на приятелство и сътрудничество.

Между други два десети класа беше проведена дискусия на тема: “Младото поколение провокира по-възрастните: старостта невинаги е мъдрост”(Любен Каравелов, „Българи от старо време”и Добри Войников, ”Криворазбраната цивилизация”). Беше обърнато внимание на конфликтите като сблъсък на различни ценности, на типичното и индивидуалното в българския характер и у човека като цяло, на образа на света и на България, създаден от произведенията. Беше подчертана разликата между модата и цивилизацията, тълкуван въпросът за правилно разбраната цивилизация и други. Всичко това се основаваше на факта, че в XI клас учениците ще се запознаят с книгата на Алеко Константинов „Бай Ганьо”, където посочените теми отново са актуални. Учениците се справиха компетентно, но и емоционално.

НО

Винаги би се намерил скептично настроен учител, който да възкликне:

„Има безброй много ученици. Не мога да адаптирам всичко за всеки от тях!!!

Можем да се откажем, но можем и да се опитаме да постигнем някакво равновесие, да направим компромис в името на активното участие на учениците и на целите, които сме си поставили, избирайки тази професия.

Посочените методи на преподаване се харесват на всички, но по различни причини:

- някои харесват добрата организация;
- други обичат да общуват;

- за трети е важно да се състезават.

Независимо от това, методите са ефективни, защото:

1. С тях се избягва досадното за интелигентния човек зубрене.
2. Те провокират самостоятелно мислене чрез диалог и дискусия.
3. Правят писането естествено и приятно.
4. Създават увереност, необходима в критични ситуации.
5. Създават усещане за реалност; за онова, което е възможно да се постигне.
6. Разкриват връзката между теорията и практиката, и създават възможност за поука от конкретния опит.

И най-важното:

СЪДЕЙСТВАТ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА МОТИВАЦИЯТА ЗА УЧЕНЕ.

Проектите като принос в подобряване на училищната среда

Инж. Анета Христова

Професионална гимназия по промишлени технологии „Атанас Цонев Буров”, гр. Русе

Новите реалности, които налага времето, поставят особени отговорности пред училището, за да се превърне то в желана територия за учениците.

Членството на България в Европейския съюз, новите изисквания, новите възможности, които се откриват пред подрастващите, изискват от училището да осигури условия, в които учениците да получават знания и умения, за да се реализират адекватно на пазара на труда.

Гаранция за това училището да се превърне в привлекателно място за младото поколение, е то да предизвика интерес и да създаде мотивация за постигане на резултати, отговарящи на поставените изисквания и стандарти.

В Професионална гимназия по промишлени технологии ”Атанас Буров” се осъществява прием по следните специалности: „промишлен дизайн”, „газова техника”, „хладилна техника”, „машини и съоръжения в шевната и обувната промишленост”. Приемат се и ученици, завършили помощно училище по специалностите „работник в обслужване на заведения за хранене и развлечения”, „шивачество” и „шлосерство”.

1. Професионално обучение на ученици със специални образователни потребности.

От учебната 1999-2000 година в гимназията стартира нова инициатива за обучение на деца със специални образователни потребности.

Наред с придобиване на професионални умения, чрез извънкласните дейности в училището, тези ученици придобиват и социални умения, необходими за цялостната им житейска реализация. Децата със специални нужди се адаптират в условията на масовото професионално училище. Не се чувстват изолирани, общуват с желание с връстниците си и се чувстват част от училищната общност. Чрез включване на всички ученици в общоучилищния живот, в празниците и в извънкласните форми се създава

толерантност в отношенията им, възпитават се в добродетели и уважение към човешката личност.

ПГПТ „А.Ц.Буров”, гр. Русе, е член на българската мрежа на асоциираните към ЮНЕСКО училища. За осъщественото интегрирано обучение като иновация в учебно – възпитателната работа, училището бе наградено с медала „Ян Амос Коменски” на Международното бюро за образование на ЮНЕСКО. Той бе връчен на 46^{-та} сесия на Международната конференция по въпросите на образованието през 2001 г. в гр. Женева, Швейцария. Световното признание, което получихме, ни зарадва изключително и в същото време постави пред нас още по – големи отговорности за утвърждаване на интегрираното обучение в училището ни. Това ни задължава да популяризираме нашия опит сред колегите си в други училища в целия свят.

Мисията ни на педагози е да осигурим пълноценен училищен живот за всички деца, да изградим мост между физически и умствено здравите ученици и техните връстници със специфични потребности така, че между тях да няма психологически бариери. В този смисъл е формулирано и мотото на цялостната ни училищна дейност – **„Заедно да преобразим света на 21 век”**.

II. Патронен празник на училището

По случай патронния празник на ПГПТ ”А.Ц.Буров” - 6 ноември , стана традиция да се чества Седмица на училището.

В празничните дни се провеждат редица дейности, посветени на този ден – изготвяне на празнични кътове, конкурси, викторини, беседи в часовете на класа, организират се състезания по различните професии, като на най – добрите, отличили се с високи постижения, се връчват грамоти и награди. В тази инициатива се включват много активно и учениците със специални образователни потребности. Ежегодно се организират тържества за учениците от 9^{-те} класове, по време на които те се запознават с живота и дейността на Атанас Буров - прожектират се филми и презентации за училището, представят се настоящите и бъдещите проекти на гимназията.

Всички дейности за празниците на училището се провеждат под наслов **"ЗАЕДНО ДА ПРЕОБРАЗИМ СВЕТА НА XXI ВЕК!"**

I. Конкурси за:

1. Есе на тема "ЗАЕДНО ДА ПРЕОБРАЗИМ СВЕТА НА XXI ВЕК!";
2. Най-хубава рисунка;
3. Най-добър кулинар.

II. Викторини

1. По теория на професията;
2. "Из летописа на моето училище".

III. Изложби

1. "Произведено от ученици";
2. Рисунки на ученици;
3. Кулинарни експонати, приготвени от ученици.

IV. Състезания

1. "Най-добър в професията" в учебната и лабораторна практика по всички специалности;
2. Спортни състезания - тенис на маса, футбол.

III. Участие в Национален учебно-професионален конкурс за най-добра група по изграждане на газови инсталации за наградата на компанията „Овергаз”.

За втора поредна година учениците от 12 и 13 клас от специалността "газова техника" участват в Националния конкурс за най-добра група по изграждане на вътрешни инсталации, организиран от компанията „Овергаз”.

Конкурсът протича в три кръга – градски, регионален и национален. Учениците, желаещи да се включат в него, сформират отбори съгласно регламента на състезанието и подават отборно заявление за участие. Конкурсните задачи в отделните кръгове изискват от участниците да покажат своите теоретични знания и практически умения по газоснабдяване. Отборният формат на конкурса възпитава в дух на екипност и отговорност. Подготовката за конкурса е продължителна, учениците и техните преподаватели влагат в нея много труд, упоритост и амбиция за добро представяне.

Състезанието за най-добра група за изграждане на вътрешни газови инсталации, провеждано на училищно ниво се превръща в общоучилищен празник.

През изминалата учебна година в Националния конкурс от цялата страна участваха общо 124 ученици в 31 отбора, от които 16 ученици – в 4 отбора от ПГПТ. След отлично представяне в първите два кръга на конкурса отборът от 13 клас на ПГПТ се класира за националния кръг, където зае почетното шесто място. Отличилите се ученици получиха награди, връчени от г-н Сашо Дончев – Изпълнителен директор на компанията «Овергаз Инк.» АД.

През тази учебна година във Втория национален конкурс на «Овергаз» отново участват 18 наши ученици, разпределени в 6 отбора.

IV. Ден на ученическо самоуправление

Във връзка с Деня на Европа 9 май, на 8 май 2006 г. в ПГПТ бе проведен Ден на ученическото самоуправление.

Идеята за самоуправление, за поемане на инициатива и отговорното ѝ изпълнение бе приета с ентузиазум от всички.

Сформирана бе комисия за организиране на Деня, която предложи на Педагогическия съвет проект на Наредба за провеждане на мероприятиято. Наредбата съдържа процедура за подбор на участниците, техните задължения, протичането на Деня и реда за отчитане на резултатите. Учениците, желаещи да се включат, подадоха заявления за участие до Ученическия съвет на училището.

В този ден всички длъжности в училището - ръководни, административни, педагогически и помощни бяха поети от ученици.

Предварително запознати със своята „длъжностна характеристика”, участващите ученици доказаха своята отговорност и съзнателност при изпълнение на поетите роли.

Всички участници не скриха своето удовлетворение от предоставената им възможност за изява и гласуваното им доверие.

На училищното тържество, посветено на Деня на Европа, учениците, взели участие в Деня на ученическото самоуправление, получиха грамоти в знак на благодарност за отговорното изпълнение на техните задачи.

V. Участие в международни проекти

V.1. “Взаимодействие и обмен на ученици със специални нужди между Професионална гимназия по промишлени технологии “А.Ц.Буров”- гр. Русе и Експериментален клас от Педагогически медицински център, Сент Уан, Париж, Франция.”

През учебната 2001-2002 г. стартира съвместен проект с Медицинския педагогически център от Сент Уан, Париж, Франция. Основна цел на този проект е взаимодействие и обмяна на практики в професионалното обучение на деца със специални нужди.

Предмет на дейност на Педагогическия медицински център в експерименталния клас е професионалното обучение на деца с умствени увреждания, а съвместната ни дейност е свързана със спецификата на обучение на деца със специални нужди.

- *Първият обмен се осъществи от 25.05.2002г. до 01.06.2002г. когато десет деца и четирима учители от Педагогическия център от Франция работиха в нашето училище.*

Осъществени дейности съгласно работната програма:

- учебни часове по готварство с групи от френски и български деца;
- учебни часове по рисуване и моделиране на тема “Какво ми хареса в България”;
- учебни часове по музика “Моята любима песен”;
- спортни игри на градския стадион и среща с български спортисти;
- семинари с участие на учители и родители за работата с деца със специални нужди;
- екскурзии до исторически места в България;
- посрещане на френските деца в българските семейства и размяна на подаръци.

- *От 10.05.2003г. до 17.05.2003г. десет деца със специални нужди и четирима учители от училището посетиха Педагогическия център в Сент Уан, Франция.*

Осъществени дейности съгласно работната програма:

- учебни часове по френски език с групи от френски и български деца;
- спортни игри на стадион Стад`де Франс;
- забавления и игри в “Астерикс”, Париж;
- работа по групи в центъра;
- семинари с участие на учители и родители за работата с децата със специални нужди;
- екскурзия и пикник в околностите на Париж;
- дискотека за ученици, учители и родители на френските деца, размяна на подаръци.

- *От 12.05.2004г. до 19.05.2004г. десет деца и четирима учители от Педагогическия център от Франция отново посетиха нашето училище. Започна подготовката на пилотен проект.*

- *През м. май 2006 г. наши ученици бяха на обмен в Сент Уан - Париж.*

Този обмен на опит ще продължи да се развива през годините. Работата ни по този проект е важна за нас, защото френското училище има опит в работата си с деца с увреждания. Нашите деца, които за първи път излизат и пътуват извън граница, изживяха много емоционални и щастливи дни с френските си приятели.

V. 2. Проекти „Мобилност” по програма „Леонардо да Винчи” на Европейския съюз.

- Проектът BG/03/A/F/PL-166093/ 01.06.03г. *“Обучение на деца със специални нужди по специалност “ГОТВАРСТВО” чрез професионална практика в Европейския съюз”* стартира на 01.06.2003 г. Две групи по шест ученици със специфични образователни потребности проведоха производствена практика в продължение на три седмици през месеците май и юни на 2004 г. в гр. Тимендорферштранд, Германия, в специален център за професионална и социална интеграция на млади хора с увреждания. Учениците получиха сертификат за професионална квалификация на ЕС. Успехът на проекта е доказателство, че децата с увреждания са адаптивни, мобилни и много отговорни при изпълнение на поставените им задачи. Ползвателите бяха дванадесет, седем момчета и пет момичета - десет от тях с лека и един със средна степен на олигофрения, един със синдром на Даун.

Основни цели на проекта:

1. Премахване изолацията на учениците с увреждания и приобщаването им към социална и професионална среда, преодолявайки дискриминацията към тях чрез интегрирането им към “живота без граници”;
2. Насърчаване прилагането на нови подходи в професионалното обучение чрез използване на нови учебни програми и добрите практики в Европа;
3. Подобряване качеството на практическата подготовка на бъдещите специалисти;
4. Усвояване кулинарните постижения в Европа и в частност тези в Германия.

Постигнати резултати:

Проектът бе реализиран в изпълнение на националния приоритет за **възможност за квалификация и трудова заетост на лица с намалена трудоспособност** и спомогна за изучаване на чуждестранен опит в социалната интеграция и реализация

на децата с увреждания. Извърши се допълнителна практическа и езикова подготовка на учениците. По време на практиката учениците усвоиха нови знания и практически умения, придобити в реални условия на работа в различните отдели на немския център, запознаха се с немската кухня и разнообразни методи и тънкости за приготвяне на немски ястия, сосове, дресинги. Специално внимание бе отделено на работата с нови кулинарни продукти, непознати в България. Учениците усвоиха новия, различен ред на поднасяне на ястията, режим и култура на хранене в Германия.

Основни теми: 1. Първична обработка на хранителните продукти.

2. Приготвяне на студени и топли предястия.

3. Приготвяне на супи и супени притурки.

4. Основни ястия. Гарнитурни. Сосове.

5. Кухненски десерти и сладкарски изделия.

Проведената практика даде своя принос за подобряване на самочувствието на младите хора в бъдещата им реализация при търсене на работа по специалността, както и за социалната и професионалната им интеграция в пазара на труда. Работата в немския център им помогна изключително много за повишаване на увереността, че не са изолирани от света, че те също могат да се справят с непознатата работа в непознати условия.

От друга страна проведената практика ни помогна да въведем учебните програми, използвани от немския партньор Bugenhagen Berufsbildungswerk в обучението по теория и практика на професията “готварство” в професионалното обучение в нашето училище, както и използването на нови методи.

- Проектът BG/03/A/F/PL-166092/ 01.06.03г. “Усъвършенстване на професионалните и езикови умения по газоснабдяване съгласно изискванията на ЕС” стартира на 01.06.2003 г. В продължение на четири седмици през месеците юли и август 2004 г. тридесет и шест ученици от професия “техник по газоснабдяване” бяха на професионално обучение и практика в гр. Лайпциг, Германия, в немски фирми с предмет на дейност газификация. След завършване на обучението получиха сертификат за професионална квалификация на Европейския съюз с право на упражняване на професията в страните на ЕС.

Основни цели на проекта:

1. Повишаване на професионалните умения на учениците по газоснабдяване;

2. Запознаване с изискванията и стандартите на ЕС в областта на газовата техника;
3. Насърчаване прилагането на нови подходи в професионалното образование и обучение чрез въвеждане на нови европейски учебни програми;
4. Подобряване на езиковата култура по немски език.

Постигнати резултати:

Основните теми на обучителната практика бяха свързани с технологията на процеса на сглобяване на газови уреди и съоръжения; на обслужване на газови съоръжения; на ремонтни дейности на газови котли. Бяха разгледани следните въпроси:

1. Видове газови котли.
2. Обслужване на различни видове газови котли.
3. Работа с различни по конструкция и мощност газови котли.
4. Диагностика и контрол на процеса горене.
5. Аварийни ситуации с газови уреди и съоръжения и тяхното отстраняване.

Проведената практика повиши самочувствието на младите хора за бъдещата им реализация при търсене на работа по специалността. От друга страна, проведената практика помогна да бъдат интегрирани учебни програми на немския професионален център за обучение. Те бяха въведени в подготовката по теория и практика на професия “техник по газоснабдяване” в професионалното обучение на нашето училище и провокираха използването на нови методи на преподаване. Чрез обмяната на опит се постигна общо подобряване на учебния процес в ПГПТ ”Атанас Буров” по специалността “техник по газоснабдяване”. Обучението спомогна за запознаване със стандартите и изискванията при работа с газови уреди в ЕС. Очакваните резултати от проекта са реализирани успешно.

Учениците посетиха различни фирми за доставка на газ в района на гр. Лайпциг и водещи фирми в областта на газовата техника. В професионалния център се запознаха с различни видове котли, предлагани на пазара в Германия.

Проектът бе награден със “Сертификат за качество” и медал от заместник-министър-председателя и министър на образованието и науката доц. д-р Даниел Вълчев и от министъра на труда и социалната политика Емилия Масларова на *Втората валоризационна конференция на тема “Новите програми на Европейския съюз за учене през целия живот и добри практики на програма “Леонардо до Винчи”* през декември 2005 година в хотел “Експо”, София.

Като най – добър национален ученически проект за 2003 г. той бе определен за участие в европейската валоризационна конференция в Австрия през 2006 г. През май 2006 г. на конференцията в Грац, Австрия, проектът бе отличен със Сертификат за европейско качество от генералния директор на Европейската комисия.

- Проектът BG/05/A/F/PL – 166071/01.06.2005г., *“Нови възможности за иновативно професионално обучение на ученици съгласно стандартите в ЕС”* стартира на 01.06.2005г. Двадесет ученици от професия “газова техника” в продължение на четири седмици проведоха професионално обучение и практика през месеците август и септември 2006 г. в гр. Кемнитц, Германия. Обучението се осъществи в немски фирми с предмет на дейност битова газификация, които издадоха на обучаемите сертификат за професионална квалификация на ЕС с право на упражняване на професията в страните на Европейския съюз.

Основни цели на проекта:

1. Трансфер на знания, опит и иновативни дейности в областта на битовите газови технологии;
2. Подобряване на качеството на практическите умения за повишаване надеждността и безопасността на обслужваните битови газови съоръжения;
3. Изучаване организацията на работа и структурата на фирмата с цел модернизация, трансформация и адаптация на чуждия опит при бъдещата реализация на учениците в наши условия;
4. Насърчаване на сътрудничеството между специалистите в страната-домакин и бъдещи специалисти от България.
5. Повишаване на чуждоезиковата подготовка с оглед бъдещата им работа с чужда техническа и справочна литература и за гарантиране реалните умения на ползвателите да работят с нея.
6. Въвеждане на нови подходи в професионалното образование и обучение в областта на битовата газификация чрез използване опита на европейската система.

Постигнати резултати по проекта:

Предвидените дейности по настоящия проект съвпадат с националните приоритети на програмата “Леонардо да Винчи” за България, съгласно решението на Европейската общност за повишаване качеството на професионалното образование и

обучение в България като страна-член на ЕС. Дейностите допринесоха за усъвършенстване уменията и компетенциите на младите хора в началото на професионалното им обучение относно бъдещата им реализация на пазара на труда. С този проект бяха постигнати много добри реални резултати, изразени по-конкретно в следното:

- ☞ повишаване на теоретична подготовка;
- ☞ запознаване с проблемите в газовата техника за бита;
- ☞ запознаване със структурата и работата на различни видове газоснабдителни дружества;
- ☞ запознаване с начините на съхранение на природен газ от големите газоразпределителни дружества;
- ☞ запознаване с възможни аварийни ситуации и тяхното отстраняване;
- ☞ запознаване с най-новите тенденции в областта на газовата техника;
- ☞ запознаване с различни по конструкция и мощност газови котли;
- ☞ обслужване на различни видове газови котли;
- ☞ диагностика и контрол на процеса на горене;
- ☞ обогатяване културата на учениците;
- ☞ повишаване езиковата подготовка на учениците по немски език в немскоговоряща среда;
- ☞ запознаване с историята и традициите в Германия;
- ☞ установяване на контакти с млади хора от други държави-членки на ЕС: Полша, Португалия и др., които работят в Германия по проекти на ЕС.

Практиката завърши с получаване на сертификат, който бе признат за Производствена практика от задължителната професионална подготовка в учебния план.

- Проектът BG/06/A/ PL – 166076/ 01.06.2006г., “ *Европейски измерения на промишления дизайн* ” стартира на 01.06.2006 г. - професионалната практика и обучение на тридесет ученици от гимназията се проведе през месеците юли и август 2007 г. в гр. Кемнитц, Германия, в немски дизайнерски фирми и рекламни къщи.

Основни цели на проекта:

1. Да се насърчат нови подходи в професионалното образование и обучение по *дизайн* чрез използване на нови учебни програми и добрите практики в Европа за постигане на общи европейски нива на компетентност;
2. Да се подобри качеството на практическата и компютърната подготовка на бъдещите специалисти в областта на промишления дизайн;
3. Да се подобри езиковата култура на участниците с цел ползване на чужда техническа и справочна литература по специалността, участие в чуждестранни конкурси по дизайн, изпълнение на дизайнерски проекти от чуждестранни възложители;
4. Да се създадат преки контакти за съвместна работа между перспективни млади дизайнери с цел обмяна на знания, опит и информация.

Очакваните резултати от проекта за учениците са овладяване на триизмерната компютърна графика, умения за цялостно разработване на самостоятелен проект и неговата презентация, усвояване умения на работата с двуизмерна векторна и растрерна графика (овладяване на софтуер от типа CorelDraw и Photoshop), както и умения за работа с триизмерни компютърни програми (AutoCAD и 3DStudio Max)

Посещението на модерно оборудвани немски фирми в областта на промишления дизайн, както и музеи, галерии, художествени училища от областта на изобразителните и приложни изкуства, обогати визуалната представа, техническата и професионална компетентност на учениците. С реализацията на проекта се осъществи допълнителна практическа подготовка по специалността, повиши се езиковата култура на учениците. Те усвоиха нови знания и практически умения, придобити в реални условия на работа във конструкторски и дизайнерски бюра, както и в последващия ги етап на производство. Проведената практика завърши с получаване на сертификат след успешно полагане на практически изпит. След завършване на обучението учениците прибавиха към Свидетелството за професионална квалификация - III степен и Приложение на сертификата "EUROPASS TRAINING".

Проектът насърчи българските ученици за придобиване на конкретен опит в практическа среда за обогатяване на езиковите им умения по немски език, за подобряване на мобилността им в непозната ситуация. Този проект е отговор на

"Декларацията от Копенхаген" за насърчаване на европейското сътрудничество в ПОО и създаване на общи принципи на сертифициране.

- Проектът „BG/05/A/EX- 166204/01/11/2005 - „Адаптиране на европейската система за професионално образование и обучение в модулното обучение по газова техника” бе реализиран по програмата „Леонардо да Винчи” за обмен на десет учители, преподаващи професионална подготовка по специалността „газова техника” в Германия с цел надграждане компетенциите им съобразно европейските норми и стандарти и осъществяване на пряк контакт с европейски специалисти в тази област.

Обучението, което се провежда в училището по програмата ФАР на Европейския съюз, е модулно. Учителите работят много успешно, като в процеса на обучение разработват учебното съдържание за отделните модули, изготвят график за провеждане на модулите, теоретични тестове и индивидуални практически задания за учениците, както и точкова система за оценяване знанията и уменията им. В обучението се акцентира на практическите умения и навици при изпълнение на характерни за професията трудови задачи.

Основни цели на проекта:

1. Да се насърчат нови подходи в професионалното образование и обучение по газоснабдяване чрез използване на учебни програми и добри практики от Европа;
2. Да се обмени опит в практическата подготовка между специалистите, чрез преки контакти;
3. Трансформация, модернизация и адаптация на българското професионално образование и обучение към европейските системи на образование и обучение.

Постигнати резултати от проекта:

Обменът разшири познанията на учителите, стимулира трансфера на компетенции и иновативни методи и практики в областта на професионалното обучение, допринесе за насърчаване на учителите за повишаване на квалификацията им и професионално развитие. Въведените единни критерии в професионалното образование и обучение на партньорите и споделянето на опита за усъвършенстването му бе полезно за бъдещата професионална работа на учителите. Те бяха запознати със системата на немското професионално образование; с работата на централи за

производство на конвенционални и алтернативни видове енергия; с развитето на фирми, занимаващи се с производство и ремонт на съвременни отоплителни уреди, работещи с газ. Участниците в проекта посетиха Занаятчийската камара на област Саксония, която работи в тясно сътрудничество с професионалните центрове и предприятията. В тях обучаемите провеждат професионалната си практика. Камарата пряко участва в изпитите по цялата номенклатура от професии в областта, както и при издаването на майсторски свидетелства на успешно завършилите обучението си. Реализацията на проекта помогна на българските участници за запознаване със стандартите и изискванията при работа на газови съоръжения и инсталации в Европейския съюз.

- Извънкласни дейности, свързани с подбор на учениците за участие в проекти по програма „Леонардо да Винчи”.

След запознаване с целите и условията на проекта, учениците, желаещи да участват в тях, подават заявление за участие до директора на училището. Назначена комисия изработва критерии и процедура за подбор на ползвателите, които директорът утвърждава. Процедурата има конкурсен характер, който амбицира учениците да повишат своите знания и умения по специалността и усъвършенстват езиковите си познания. Селекцията се осъществява в няколко етапа:

- изпит за установяване равнището на теоретичната подготовка по специалността;
- изпит за проверка на професионалните практически умения;
- изпит за установяване на начални езикови компетенции по чужд език – английски или немски;
- творчески умения за работа по зададена тема.

Назначените за отделните етапи комисии определят времето и мястото за провеждане на изпитите, изготвят изпитните материали, инструкции за оценяване и протоколи с постигнатите резултати. На специално информационно табло се оповестява актуална информация във връзка с провежданите изпити. Всеки участник в процедурата има право да обжалва всяка отделна оценка или крайното класиране пред директора на училището в определен срок. Протоколите на изпитните комисии се предават на комисия за окончателен подбор на ученици/ползватели по проекта, която класира учениците и определя ползвателите по предстоящия проект.

За учениците, участващи в проектите, се провежда допълнителна подготовка – теоретична, практическа и езикова, в извън учебно време. Въпреки натовареността си, учениците участват с голямо желание и ентузиазъм в подготовката за кандидатстване по проекти.

Опитът ни от реализираните проекти убедително показва, че провежданите практики на ученици в страна от ЕС дава съществен принос за повишаване на подготовката на младите хора в бъдещата им работа по специалността съгласно стандартите и изискванията на ЕС. Допълнителната теоретична, практическа и езикова подготовка повишава самочувствието на младите хора. Те осъзнават реално перспективите на избраната професия и възможностите за реализация на пазара на труда вследствие придобития от практическата подготовка опит.

Успехът на изпълнените проекти е доказателство, че българските ученици са адаптивни, мобилни и много отговорни при изпълнение на поставените им задачи.

Европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение допринесе за повишаване качеството на обучението, прилагането на нови методи и споделения опит на немските колеги, партньори по двата ни приключили проекта. Благодарение на учебните посещения в рамките на проекта в Германия, училището успя да оборудва своя газова лаборатория по модел на посетените немски лаборатории.

Даването на шанс и на други ученици да участват като ползватели в проекти по изучаваните от тях професии е една от основните ни задачи, заложи в *Стратегията за развитие* на училището ни.

Опитът показва, че разнообразните инициативи в учебно-възпитателната работа и в извънкласната дейност изграждат мотивация в учениците за приобщаване към училищния живот, подпомагат тяхното социално развитие и дават възможност за изява на личностните им заложби. Учениците ни са горди с принадлежността си към училището, имат високо професионално самочувствие, подготвени са за своята житейска реализация в новите условия на страната ни като член на Европейския съюз.

С всеки изминал ден Професионална гимназия по промишлени технологии “А. Ц. Буров”, гр. Русе, се превръща все повече в модерно българско училище с европейски дух, и това е доказателството, че сме избрали вярната посока.

Училището като желана територия – добрите училищни практики

Невена Ичевска, Екатерина Генчева

*Образцова математическа гимназия „Академик Кирил Попов”,
гр. Пловдив*

*... Всяка мисъл ненаписана
сама в пространството се скита...*

Ето така изглежда днес училището, в което работим – Образцова математическа гимназия “Акад. К. Попов”, гр. Пловдив. За да изградим гимназията такава, каквата е – привлекателна и с авторитет, всички – учители и ученици – дават много от себе си.

Основана през 1971 г. Образцова математическа гимназия “Акад. К. Попов”, гр. Пловдив, е сред първите в страната учебни заведения от този тип, възникнали с цел завършващите ученици да получат средно специално математическо образование. Още през първата учебна година за патрон на гимназията е избран големият български учен академик Кирил Попов.

Начело с първия директор на гимназията г-н Димо Малешков, един амбициозен учителски колектив поставя началото на това привлекателно за младите хора учебно заведение. Г-н Кирчо Атанасов, понастоящем заместник-министър на образованието и науката, продължава традицията, той е новаторът и двигателят на непрекъснатото възходящо развитие на гимназията, наследен от септември 2005 г. от г-н Ивайло Старибратов.

Веднъж създадено, едно елитно училище поема риска да бъде непрекъснато във фокуса на вниманието. За 36-те си години съществуване гимназията изгради висок национален авторитет и доби международна известност. Колективът ни се гордее с 61 участници в международни олимпиади по математика, физика, информатика – носители на златни, сребърни и бронзови медали, на златни значки, на национални дипломи. Успехите им носят радост както на цялото училище, на града, така и на страната. Постиженията им са ярко доказателство, че в гимназията те са намерили своята желана територия за изява.

Съвременното изискване училището оптимално да изпълнява своите социални функции породи стремежа на учителите по български език и литература да дадат своя принос, като създават добри практики на активен училищен живот. Желанието ни да превърнем една профилирана професионална гимназия като ОМГ “Акад. К. Попов” в храм на знанието, на творчеството и на духа ориентира търсенето в няколко посоки, обединени от девиза:

... Всяка мисъл ненаписана
сама в пространството се скита...

Целта ни продължава да бъде мотивиране на учениците за творчески тип поведение. Защото стремежът към творчество е дълбоко присъщ на човека изобщо, а за младия човек е признание. Бе поставен акцент върху писането като най-висш творчески акт, основавайки се на философията на ХХІ век като постмодерен век и епоха на достъпа до информация. Ако ХХ век беше на точните науки – математиката, физиката, компютризацията, сега трябва да осигурим достъп на всички хора до техните постижения. Очаква се скоро да излязат отново на преден план хуманитарните науки и е възможно действителността, в която живеем, да се превърне в “Думи, думи, думи...”, т.е. ние възприемаме и разбираме действителността словесно. Затова ученикът, развиващ се в среда, в която доминират точните науки и компютрите, ще трябва да се научи отлично да борави с думите, да преодолява мъките на словото, когато осъществява най-различни контакти или изпълнява различни роли.

По-интересното е как заинтригувахме учениците за творческо писане в една математическа гимназия, след като те предварително са избрали друга посока на своето развитие. В презентацията са показани някои от най-важните организационни дейности, осъществявани с всеки нов випуск. Чрез тях тях създаваме благоприятна, стимулираща училищна среда, отговаряща на изискванията, на потребностите и на интересите на младите хора. Имайки предвид най-важното – нашата конкретна работа с тях (като общност) и всеки един ученик по отделно (като негов духовен наставник), става ясно какво поощрява желанието на много от средношколците да изразят себе си чрез творческо писане.

Създадената организация се възприема от учениците като система от отворени правила, където всеки може да се включва, когато пожелае, да участва с онова, което прави най-добре и което му носи най-голямо удовлетворение. Така учителят увелича един немалоброен екип от свои възпитаници, които започват да чувстват училището не

само като място за добиване на знания, но и за ползотворни преживявания, за творческа реализация. Обединява ги мотото: “Покажи, че имаш мнение!” и девизът “...Всяка мисъл ненаписана / сама в пространството се скита...”

Дръзновението, родено като импулс, като проблясък, като вътрешна духовна потребност, включи учениците в над 20 литературни конкурса през последните 5 години. Участието им доказва по безспорен начин творческите им способности, изпреварвайки съучениците си от другите училища в града, в региона и на национално равнище.

Изключително голямо признание учениците ни получиха за участието и призовите места в конкурса за есе на тема: “Мъдростта на моя родов корен – аз и мечтите ми”. В екскурзията да Истанбул, награда за първо място, бяха включени всички наградени ученици от гимназията. Въодушевени от успехите си, сега те непрекъснато търсят и намират обяви за конкурси, предлагат обсъждане на темите, искат указания и помощ за участието си.

Творческото писане - създаването на приказки, стихотворения, разкази, есета бе преоткрито от възпитаниците ни като територия и възможност за творческа реализация, която ангажира изцяло усилията им. Изключително сполучлив е училищният конкурс, проведен сред шестокласниците и деветокласниците за написване на приказки, издавани в сборника с приказки и рисунки “Вълшебен свят”. Творбите бяха посветени на Десетилетието на приказката и на писателя-приказник Николай Райнов, а книгата получи висока оценка и от българските писатели, общественици, както и специална награда на фондация ”Патриарх Евтимий”.

Този успех даде още по-голям тласък на желанието на учениците да участват със свой личен влог в ярко очерталата се нова творческа територия – издаването на сборници с ученическо творчество. Разгоря се дори съревнование между класовете за сборник с най-голяма оригиналност, впечатляващ със съдържанието и оформлението си. По паралелки се разгърна необикновено оживена и разкрепостена организационна и творческа дейност, в която се включиха почти всички ученици. Едни от тях подбират най-хубавите текстове за редакторска и коректорска работа. Определят се художниците, оформителите, извършващи съответната подготовка. Обсъждат се заглавия и други съдържателни и организационни въпроси по издаването на сборника. Ученици и учители влизат в нови взаимоотношения – на консултанти и партньори, на съмишленици и творци, открили радостта от съвместно съзидание.

Гордост за нашите ученици е създаването на литературния алманах “Вдъхновения”, посветен на 35-годишнината на ОМГ ”Акад. Кирил Попов”, до голяма степен ученическо творческо дело. Алманахът съдържа наградените през последните 5 години поетични, исеистични текстове и рисунки и ясно показва как могат да се завоюват успехи, когато ученици и учители работят в сътрудничество като партньори, намерили своя територия за реализация, на която да работят с желание.

Организираните в гимназията конференции на литературна тематика вече имат второ издание. През изминалата година на тема “Митология и антична литература” бяха подготвени десет доклада и две презентации, свързани с Живота и творчеството на Сафо; Загадката Троя, Омиров въпрос, Старогръцкия храм, Старогръцкото изкуство, Образът на жената в старогръцката литература; Старогръцка и индийска митология; Средиземноморска митология. Всеки от участниците в конференцията представи свой доклад и се запозна с оценката на своя рецензент, а после отговори на неговите въпроси и на въпросите на своите ученици.

Тази година ученици от десетите класове изготвиха самостоятелни презентации по проблеми на западноевропейската литература, представящи три литературни епохи – Романтизъм, Модернизъм и Ренесанс, както и творби на отделни автори.

Целта бе осмисляне и разширяване на наученото в часовете чрез самостоятелна изследователска работа, както и формиране на умение за публично изказване по литературен проблем. Написаните доклади и изготвените презентации са в помощ на учениците от 9-те и 10-те класове.

Какво е ученическият живот? Прилича на гъста плетеница от наелектризирани мигове – едни изпълнени с усилия, други – с нервност и напрежение, трети – с весели и красиви преживявания. Как да отделим тези, изпълнени с топли чувства и усмивки моменти, от дългия наниз на дни, белязани с трудности и усилената работа, които всеки ученик от нашата гимназия определено познава. Търсенето на отговора на тези въпроси доведе до идеята за издаване на училищния вестник “Пространство”. Той отразява динамичния живот на училището и многобройните постижения на учениците във всички области, както и темите на деня, пречупени през погледа на гимназистите.

Промененото българско училище ни призовава да се включим много активно и ние, учителите по български език и литература, в създаването на така необходимите достъпни и практически ориентирани учебни помагала по нашия предмет. В съавторство със свои колеги самостоятелно издадохме поредица от помагала за

преодоляване на директивния характер на литературните интерпретации и прилагането на комуникативно-практическия подход в обученията по български език.

В заключение: Изключително обогатени сме с това, което правим заедно с учениците и защото имаме самочувствието на създатели на добри училищни практики, които разширяват пространството и се превръщат в традиция.